

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**İLETİŞİM TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELERİN TİCARİ İLİŞKİLERE
ETKİLERİ VE YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA YANSIMASI**

Yüksek Lisans Tezi

**MERVE TURNAOĞLU
1350Y73106**

İSTANBUL, AĞUSTOS 2015

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

İLETİŞİM TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELERİN TİCARİ İLİŞKİLERE
ETKİLERİ VE YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA YANSIMASI

Yüksek Lisans Tezi

MERVE TURNAOĞLU
1350Y73106

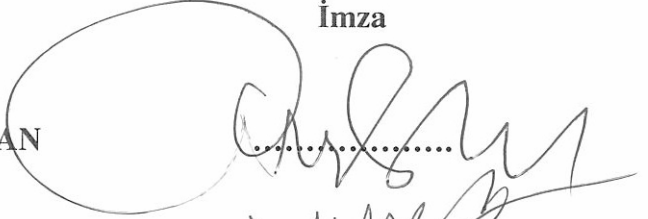

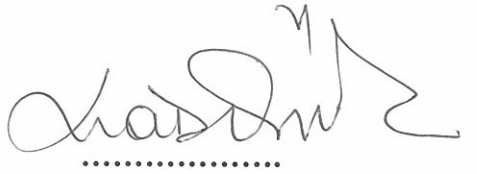
Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZKAN

İSTANBUL, AĞUSTOS 2015

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek Lisans öğrencisi Merve Turnaoğlu'nun "İletişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Şirketler Arası Ticari İlişkilere Etkileri Ve Bunların Türk Ticaret Kanunu'na Yansıması" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslar arası Ticaret Hukuku ve AB Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

	Adı -Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Ömer ÖZKAN	
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Mehmet MELEMEN	
Jüri Üyesi	: Yard. Doç. Dr. Muhittin ADIGÜZEL	

ETİK KURALLARA UYGUNLUK YAZISI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Merve TURNAOĞLU

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Merve TURNAOĞLU
Anabilim Dalı	: Uluslararası Ticaret Hukuku ve AB
Programı	: Uluslararası Ticaret Hukuku ve AB
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Ömer ÖZKAN
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Ağustos 2015
Anahtar Kelimeler	: İletişim Teknolojisi, Ticaret Hukuku, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

ÖZET

İLETİŞİM TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELERİN TİCARİ İLİŞKİLERE ETKİLERİ VE YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA YANSIMASI

Her geçen gün gelişen dünyamızda hayatımızın her alanında vazgeçilmez bir parçamız olan teknoloji de her gün yenilenerek gelişmektedir. Günümüzde; teknolojinin iletişim alanında sağladığı kolaylık sayesinde mesafeler kısaltılmakta, internet aracılığıyla milyonlarca kilometre uzaklıktaki bir kişiyle saniyeler içinde iletişim kurabilmekteyiz.

Bu sağlanan kolaylıklar sebebiyle her alanda vazgeçilmezimiz olan teknoloji, iş hayatının da ayrılmaz bir parçası olmuştur. İş hayatında alışkanlıkları ve süreçleri geliştirip değiştiren internetin, ticaret alanında da çok büyük etkileri olmuştur. İnternet üzerinden yapılan elektronik ticaret, büyük şirketlerin daha da büyümesine, küçük şirketlerin ise uluslararası pazarlara açılabilmesine sebep olmuş ve ülkemizde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu ile yansımalarını bulmuştur.

Çalışmamızda iletişim teknolojileri ve araçları ile kısaca şirketler arası e-ticaretin dünyada ve ülkemizde KOBİ'lerdeki boyutu ele alınacak ve tüm bu gelişmelerin etkileri olarak 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu ile düzenlenen elektronik işlemler ve güvenli elektronik imza konuları irdelenecektir.

GENERAL KNOWLADGE

Name and Surname : Merve TURNAOĞLU
Field : International Trade Law and EU
Program : International Trade Law and EU
Supervisor : Prof. Dr. Ömer ÖZKAN
Degree Awarded and Date : Master - May 2015
Key Words : Communication Technology,
Commercial Law, Turkish
Commercial Code 6102

ABSTRACT

THE EFFECTS OF DEVELOPMENTS IN COMMUNICATIONS TECHNOLOGY ON TRADE RELATIONS AND ITS REFLECTIONS TO THE NEW TURKISH CODE

In our changing world, technology, which is an indispensable part of our lives is also constantly evolving. Nowadays due to the convenience technology provides we are able to communicate with anywhere in the world in seconds.

E-Commerce, has helped the growth of both large corporate and SME's. In turn this has opened them up to international markets and resulted in the creation of the Turkish Commercial Code 6102 and 5070.

In this study, we will explore communication technologies and their tools, along with inter-company e-commerce. We will focus on SME's and New Turkish Commercial Code numbered 6102 on Electronic Transactions and 5070 on Secure Electronic Signatures.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
Özet /Abstract	iii
Tablolar Listesi	x
Kısaltmalar	xi
GİRİŞ	1
1. İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	3
1.1. Kavram	3
1.2. Tarihçe	3
1.3. Elektronik Ticarete Kullanılan İletişim Teknolojisi Araçları	5
1.3.1. İletişim Araçları ve Özellikleri	5
1.3.2. Telefon	6
1.3.3. Faks	7
1.3.4. Televizyon	7
1.3.5. Elektronik Ödeme ve Fon Transfer Sistemi	7
1.3.6. Elektronik Veri Değişimi (EDI)	8
1.3.7. Mobil Sistemler	8
1.3.8. İnternet	9
1.3.9. İtranet (Şirket İçi Ağ)	11
1.3.10. Ekstranet (Şirketler Arası Ağ).....	12
2. ELEKTRONİK TİCARET VE UYGULAMALARI.....	13
2.1. E-Ticaret Kavramı ve Tanımı	13
2.2. Elektronik Ticaretin Kapsamı	14
2.3. Elektronik Ticaretin Avantajları	14

2.4. Elektronik Ticaretin Araçları	15
2.5. Elektronik Ticaretin Şekilleri.....	15
2.5.1. İşletmeden Tüketicisy Elektronik Ticaret (B2C)	16
2.5.2. Tüketiciden Tüketicisy Elektronik Ticaret (C2C)	16
2.5.3. İşletmeden Kamuya Elektronik Ticaret (B2G)	17
2.5.4. Tüketiciden Kamuya Elektronik Ticaret (C2G)	17
2.5.5. Şirketler Arası Elektronik Ticaret (B2B)	17
2.5.5.1. Şirketler Arası Elektronik Ticaretin Genel Özellikleri.....	18
2.5.5.2. Şirketler Arası Elektronik Ticaretin Gelişimi.....	19
2.5.5.3. Şirketler Arası Elektronik Ticaretin Gelişme Nedenleri	20
2.5.5.3.1. İşlem Maliyetinden Tasarruf, Ucuz Ürün ve Hizmetler	21
2.5.5.3.2. İhtiyaçlara Hızlı Erişim.....	22
2.5.5.3.3. Ürünleri Ucuz Elde Etme ve Ulaşabilme	22
2.5.5.4. Şirketler Arası Elektronik Ticarete Güvenlik.....	22
2.6. Elektronik Ticarete Pazaryerleri	24
2.6.1. Satıcılar İçin E-Pazaryerlerinin Faydaları	25
2.6.2. Alıcılar İçin E-Pazaryerlerinin Faydaları	26
2.7. Elektronik Ticarete Yaşanan Sorunlar	26
2.7.1. İnternet Eşitsizliğı Sorunu	27
2.7.2. Güvenlik Sorunu	27
2.7.3. Yasal Sorunlar	28
2.7.4. Elektronik Sözleşmelerle İlgili Sorunlar	29
2.7.5. İmza Sorunu.....	29
2.7.6. Şifreleme Sorunu	30
2.7.7. Altyapı Sorunu.....	31
2.7.8. Spamming.....	31
2.7.9. Vergi Sorunu	32
2.7.10. Denetim Sorunu.....	32
2.7.11. Dil Sorunu	32
2.8. Dünya’da ve Türkiye’de Elektronik Ticaret	33
2.8.1. Avrupa Birliğı’nde E-Ticaret	33
2.8.2. Amerika’da E-Ticaret Uygulamaları	35

2.8.3. Japonya’da E-Ticaret Uygulamaları.....	37
2.8.4. Türkiye’de E-Ticaret Uygulamaları	38
2.8.4.1. Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme (KOBİ) Tanımı ve Özellikleri	38
2.8.4.2. KOBİ’lerin Elektronik Ticaret Boyutu.....	40
3. TÜRK TİCARET KANUNU’NDA ELEKTRONİK İŞLEMLER ve GÜVENLİ ELEKTRONİK İMZA.....	42
3.1. Elektronik Ortamda Yapılan İşlemler.....	42
3.2. TTK ile Getirilen Düzenlemeler ve Yükümlülükler.....	42
3.2.1. TTK’da İnternet Sitesi Açma	43
3.2.1.1. İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü Olan Şirketler	44
3.2.1.2. İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü	44
3.2.1.3. TTK’da İnternet Sitesi İçeriği	45
3.2.1.4. TTK’da İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğüne Uyulmamasının Sonuçları	46
3.2.2. TTK’da Elektronik Ortamda Genel Kurul	47
3.2.2.1. Elektronik Ortamda Genel Kurul Öncesi Yapılması Gerekenler	48
3.2.2.2. Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurul Toplantısına Katılım ve Bu Konudaki Kurallar	49
3.2.2.3. Elektronik Ortamda Genel Kurul Anında Yapılması Zorunlu Olan İşlemler	50
3.2.2.4. Elektronik Genel Kurul Sisteminde Alınan Şirket Genel Kurul Kararlarının Tescil ve İlanı	50
3.2.3. Defter ve Belgelerin Elektronik Ortamda Tutulması ve Saklanması .	51
3.2.4. Elektronik Ortamlar, Alanlar, Adlar ve İşaretler Gibi Değerlerin Sermaye Olarak Konulabilmesi	52
3.2.5. Ticaret Sicil Kayıtlarının Elektronik Ortamda Tutulması ve İşlemlerin Elektronik Ortamda Yapılabilmesi	53
3.2.5.1. Sicil İşlemlerinin Gerçekleştirilmesi ve Kayıtların Elektronik Ortamda Tutulması	53

3.2.5.2. Sicillerin Veri Güvenliği	54
3.2.6. Beyanlar, Belgeler ve Senetlerin Elektronik Ortamda Düzenlenebilmesi ve İşlem Görmesi	56
3.2.6.1. Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi.....	56
3.2.6.1.1. Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Sisteminin Yararları .	58
3.2.6.1.2. Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Sistemi İle Sağlanan Hizmetler	59
3.3. Güvenli Elektronik İmza	60
3.3.1. Güvenli Elektronik İmza Çeşitleri	62
3.3.2. Güvenli Elektronik İmzanın Özellikleri	64
3.3.3. Güvenli Elektronik İmzanın Avantajları	67
3.3.4. Elektronik İmza Kanunu	68
3.3.5. Elektronik İmza İle İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ	70
3.3.6. Elektronik İmza Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	71
Sonuç ve Çözüm Önerileri	74
KAYNAKÇA	76

TABLÖLÄR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Elektronik Ticaretin Araçları	5
Tablo 2: İnternet'in Dünya'daki Gelişimi.....	10
Tablo 3: İnternet'in Türkiye'deki Gelişimi.....	11

KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ATM	Otomatik Para Çekme Makinası
b.	baskı
B2B	İşten işe
Bakanlık	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
BTK	Bilgi ve Teknoloji Kurumu
C.	Cilt
CISA	Bilgi sistemleri denetçisi sertifikası
DARPA	Savunma Araştırma Projeleri Teşkilatı
der.	derleyen
DNS	Alan Adı Sistemi
e-	Elektronik
ECOM	Japonya Elektronik Ticareti Geliştirme Merkezi
EDI	Elektronik Veri Değişim Sistemi
EFT	Elektronik Fon Transferi
EGKS	Elektronik Genel Kurul Sistemi
EGYK	Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik
ERP	Kurumsal Kaynak Planlama
FTP	Dosya aktarım iletişim kuralı
GPRS	Genel Paket Radyo Servisi
ISS	İnternet Servis Sağlayıcısı
Kanun	Türk Ticaret Kanunu
KEP	Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi
KEPHS	Kayıtlı Elektronik Posta Hizmet Sağlayıcıları
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

KOSGEB	TC Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
m.	madde
MERSİS	Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
NII	National Information Infastructure
PC	Kişisel bilgisayar
RG	Resmi Gazete
S.	Sayı
s.	sayfa
SET	Kredi kartı uygulamaları
SME	Small Medium Enterprises
SMS	Kısa mesaj servisi
SSL	Güvenlikli web oturumu ve karşılıklı bilgi değiş tokuşu
T.	Tarih
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TURNET	Türkiye'nin ilk servis sağlayıcısı
vb.	ve benzeri
Y.	Yıl
yy	yüzyıl

GİRİŞ

Teknolojinin akıl almaz hızla geliştiği dünyamızda bunun bir yansıması olarak iletişim teknolojileri alanında da büyük gelişme göstermiştir. Teknoloji hayatımızın her alanında kolaylıklar sağladığı gibi uluslararası ticaretteki işlemleri, mesafeleri, süreleri, prosedürleri, ve onaylara kısa süre içerisinde çözüm getirdiğinden vazgeçilmez olmayı başarmıştır. İletişim ve iletişim araçlarındaki teknolojik gelişmelere ve özellikle son yirmi yılda internete bağılı olarak dünya ticaretinde de hızla elektronik ticarete geçiş yapılmaya başlanmıştır.

Dünyadaki bu gelişmelere bağılı olarak ülkemizde de bu teknolojiye ayak uydurarak yeniliklere adapte olunmuş ancak, bu değışimle beraber bu alanda hukuksal düzenlemelerin de yapılması ihtiyacı ortaya çıkmış, bu konuda gerek kamu gerek ticaret örgütleri tarafından değışik taslak metinlerden sonra değışik kanunlarda bir takım hukuki düzenlemeler yapılarak günümüze gelinmiştir.

Bu kapsam dâhilinde çalışmamızda bu iletişim teknolojilerinin ne olduğu, şirketler arası ticaretin bundan nasıl etkilendiğı, dünyada seçilmiş ülkelerde ve ülkemizde KOBİ' lerde e-ticaretin yeri ile TTK' da elektronik işlemler ve güvenli elektronik imza konularında seçilmiş bazı hukuki düzenlenmelerinin irdelenmesinin gerekliliğı bizi bu çalışmaya sevk etmiştir.

Çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde *iletişim teknolojisinin ne olduğu, elektronik ticarete hangi iletişim teknolojisi araçlarının kullanıldığı* izah edilmiş,

İkinci bölümünde, *elektronik araçlarla yapılan e-ticaret modeli, gelişimi, özellikleri ve sorunlarına yer verilerek dünyadaki seçilmiş ülke uygulamaları ile Türkiye'deki elektronik araçlarla yapılan şirketler arası ticaretin KOBİ'lerdeki boyutu* ele alınmış,

Çalışmanın üçüncü bölümde ise 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu*'ndaki elektronik ortamda yapılabilen işlemler ve güvenli elektronik imza ile ilgili düzenlemeler irdelenmiş,

Çalışmanın sonunda bu araştırmadan çıkarılan değerlendirmelere sonuç bölümünde yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ

1.1. Kavram

İnsanların büyük bir toplum içinde yaşamaları onları birbirleri ile sürekli ilişkilere zorlar. Bu ilişkiler ancak iletişim (haberleşme) yolu ile mümkündür. Her insan topluluğu; toplumun bir üyesi olarak elde ettiği inanç, ahlak, bilgi, hukuk, gelenek ve görenekler olarak sınıflandırılabilir çeşitli özelliklerden oluşan bir kültüre sahiptir. Toplumun üyeleri bu kültüre sosyalleşme yolu ile sahip olurlar.¹ Bunun için de kişiler ve sosyal gruplar arasında iletişim zorunludur. Yani iletişim toplumların yaşaması için zorunlu bir süreçtir.²

İletişim, bilgi, düşünce ve davranışların, ortak semboller sistemi vasıtasıyla kişiler arasında değiş tokuş edilmesidir.³ İletişim teknolojileri ise insanlar arasında haberleşmeyi sağlayan araçların tümüdür.

1.2. Tarihçe

İletişimin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarihinin başından itibaren var olan iletişim kavramının temelinde; paylaşma ihtiyacının giderilmesi yatmaktadır.

---

¹ Sulhi Dönmezer, **Sosyoloji**, 8.b., Ankara: Savaş Yayınları, 1982, s. 116.

² Kayıhan İçel ve Yener Ünver, **Kitle Haberleşme Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 7.b., 2007, s.3

³ a.g.e., s.4.

İletişim teknolojileri matbaanın bulunmasından itibaren, düzenli posta sistemleri ile başlamış, telefon ve telgraf ile gelişmeye devam etmiştir. Zaman ilerledikçe, iletişim teknolojilerinin arasına günümüzde iletişim teknolojisi denildiğinde ilk akla gelen bilgisayar teknolojileri de ortaya çıkmıştır.

İletişim teknolojisinin günümüze kadar olan süreçte kuşkusuz en önemli ve en çok gelişim gösteren aracı internettir. İnternet, APRANET adı ile Amerika Birleşik Devletleri tarafından tamamen askeri amaçlı kurulup geliştirilen bir sistem olup, daha sonra bu haberleşme ağına yeni bilgisayarların eklenmesiyle gelişti ve askeri projeler üzerinde çalışan akademisyenler de kendi araştırmalarını yürütürken APRANET 'ten yararlanmaya başladılar. ARPANET'in gelişiminin sonucu olarak şahsi bilgisayar kullanımı arttı ve bölgesel haberleşme ağına gelişme kaydedildi. ARPANET'in mükemmelliği ve gücü, yeni haberleşme ağı birimlerinin yaratılmasını sağladı ve bu yolla son derece dar bir çerçevede işlem yapabilen bilgisayar, kalabalık kitlelerce tanınmış oldu.⁴

Son elli yıl içinde bilgisayarların gücünün hızla artması ile masrafların büyük oranda düşmesi, bilginin üretilip dağıtıldığı teknolojiler arasında yakınlaşmaya neden oldu. PC (personel computer) devrimi ve masaüstü bilgisayarlara sahip olan kişilerin oranının toplumda artması ile kâğıda ve mürekkebe dayalı teknolojileri günümüz gereksinimleri karşısında yetersiz bıraktı; böylece dijital iletişime açılma ve bilgiye elektronik yoldan ulaşım daha çekici hale geldi.⁵

Bugün iletişim teknolojisi dendiğinde ilk akla gelen internet sıradan bir insanın hayatını 20. yy. başında telefonun, 1950-1960'lı yıllarda televizyonun etkilediğinden daha fazla etkilemiş, çok kısa sürede çok hızlı gelişim göstererek eğitimden tutun da tıp, medya, ekonomi, hukuk, ticaret vb gibi hayatın her alanında vazgeçilmez olmuştur.

---

⁴ İpek Sağlam, **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2007, s.33.

⁵ Okan Tanşu, M. Yeşim Atamer (der), **Bilişim Çağı, Yeni Tanımlamalar ve Hukuki Düzenlemeler, İnternet ve Hukuk**, İstanbul: Sena Ofset Yayıncılık, 2004, s. 154.

1.3. Elektronik Ticarete Kullanılan İletişim Teknolojisi Araçları

Elektronik ticaret tanımı olarak, “İnternet üzerinden mal alışverişi, hizmet sunulması, ürünlerin ve hizmetlerin tanıtılması ve bunların ticari amaçlarla piyasaya arz edilmesi, satışlarının yapılması ve satış bedellerinin tahsil edilmesi e-ticaret olarak” tanımlanmıştır⁶. Elektronik ticaret hem klasik araçlardan hem de teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni araçlardan yararlanmaktadır.⁷

1.3.1. İletişim Araçları ve Özellikleri

Elektronik ticaret en yaygın olarak altı araç vasıtası ile gerçekleşmektedir. Bunlar; telefon, faks, televizyon, elektronik ödeme ve para transfer sistemleridir.⁸ Bunun yanında elektronik veri değişimi (EDI) sistemi ve internet, elektronik ticaret açısından önemli bir konuma sahiptir. Elektronik ticarete kullanılan klasik ve çağdaş araçlar şunlardır:

Tablo 1. Elektronik Ticaretin Araçları

Klasik Araçlar	Çağdaş Araçlar
Televizyon-Radyo	İnternet
Telefon	FTP
Faks	Elektronik Posta
Elektronik Ödeme ve Para Sistemi: (Bankamatik Makineleri, Kredi Kartlar, POS Makineleri)	Konferans Sistemleri; (Telekonferans, Data Konferans, Video Konferans)
İnternet Kapalı Bilgisayar Ağları; Elektronik Fon Transferi (EFT) Elektronik Veri Değişimi (EDI)	Mobil İletişim İçin Küresel Sistem Teknolojisi: Kısa Mesaj Servisi (SMS), WAP: Telsiz Uygulama Programı Protokolü

Kaynak: Mehmet Akif Çakırer, **Elektronik Ticaret**, Ekin Yayıncılık, 2013, s.107.

⁶ Muzaffer Şeker, “Elektronik ödeme sistemleri” **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 10, S. 20, Güz 2011, s.56.

⁷ Ercan Alptürk, **Elektronik Ticaretin Hukuku ve Vergilendirilmesi**, İstanbul: Gelir Kontrolörleri Derneği, 2005, s.33.

⁸ Mehmet Akif Çakırer, **Elektronik Ticaret**, Ekin Yayıncılık, 2013, s.107.

1.3.1.1. Telefon

Elektronik ticaretin bilinen en eski ve en önemli aracı olan telefon, interaktif ve esnektir. Ticari işlemlerde telefonun en yaygın araç olarak kullanılmasının sebebi, çok fazla özelliğe sahip olmasıdır.⁹ Bunun yanı sıra, hemen hemen herkes tarafından kullanılması da telefonu, ticari işlemler açısından vazgeçilmez hale getirmiştir. Hizmetlerin büyük bir kısmı telefonla dağıtılıp, bedeli telefon faturası aracılığı ile ödenmektedir. Telefon teyit aracı olarak kullanılmasıyla beraber ürün siparişi vermek için de kullanılır.

Telefon görüşme ücretleri ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Özellikle uluslararası görüşme ücretleri çok yüksektir. İletişim teknolojisindeki gelişmeler sonucunda ortaya çıkan telefon konferansı ve görüntülü konferans da özellikle yurt dışı bağlantılı elektronik ticarete sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Son dönemde yaygınlaşan “Çağrı Merkezi” (Call Center) uygulaması elektronik ticaretin yaygınlaşmasında büyük katkısı olan bir gelişmedir. Ülkemizde bankaların ve pek çok büyük şirketin 444’le başlayan telefon numaraları; şirketlerin mal ve hizmet sunumu için tüketici gruplarına sundukları yeni hizmet şeklini ifade etmektedir. Bu yöntemle sınırsız hizmet ve kolay erişim avantajları müşteriye oturduğu yerden telefonla konuşarak sunulmakta ve anında çözümler getirerek müşteri memnuniyeti arttırılmaya çalışılmaktadır.¹⁰ Çağrı Merkezi uygulamalarıyla internet altyapısına sahip olmayan ya da interneti çeşitli sebeplerle kullanmak istemeyen tüketici grubuna, telefon sistemi ile elektronik ticaret imkânı sunulmaktadır.

---

⁹ Önder Canpolat, **E-Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler**, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, (Çevrimiçi) http://01-e.ticaret_sanayi_ve_Ticaret_bakanl_pdf_, (Erişim Tarihi: 24.07.2015), s.14.

¹⁰ Nihal Kargı, **Bilgi Ekonomisi**, Bursa: Ekin Kitabevi, 2006, s.241.

1.3.1.2. Faks

Fakslar ticari işlemlerde hızlı bir iletişim sağlamakta ve yine hızlı bir şekilde dokümanların işletmeler arasında transferini gerçekleştirmektedir. Faksın en önemli yanı geleneksel mektup hizmetlerinin yerini alarak çok hızlı doküman transferini gerçekleştirmesidir. Faks bu niteliği ile teleksin yerini alarak ticari işlemlerde önemli bir kolaylık sağlamıştır.¹¹

1.3.1.3. Televizyon

Televizyon çok yaygın olarak kullanılmakla beraber tek yönlü bir iletişim aracıdır. Günümüzde tüm dünyada yayın alan bir milyardan üzerinde televizyon olduğu ileri sürülmektedir.¹² Elektronik ticaret açısından televizyonlarda ortaya çıkan en önemli sınırlama, çok yönlü işlemlerin yürütülmesi zorunluluğudur. Buna rağmen televizyonlarda reklam ve icaba davet yoluyla tek yönlü iletişim kurularak “evde alışveriş” gittikçe yaygınlaşmaktadır.¹³

1.3.1.4. Elektronik Ödeme ve Fon Transfer Sistemi

Elektronik ödeme ve para transfer sistemleri, elektronik ticarete kullanılmaları nedeniyle, elektronik ticareti önemli bir ölçüde kolaylaştırmakta ve bunun ayrılmaz bir parçası haline gelmektedirler. Ancak otomatik gişe makineleri olan ATM (Automated Teller Machines)’ler, kredi, borç ve akıllı kartların sadece para transferinde kullanılmaları sebebiyle ticarete sınırlı bir işleve sahiptirler.¹⁴

---

¹¹ Kargı, **a.g.e.**, s.241.

¹² Çakırer, Elektronik, **a.g.e.**, s.109.

¹³ **a.g.e.**

¹⁴ Canpolat, **a.g.e.**, s.16.

1.3.1.5. Elektronik Veri Değişimi (EDI)

Elektronik veri değişimi, ticaret yapan iki şirket arasında, insan yardımı olmadan bilgisayar ağları aracılığı ile yapılanmış bilgi ve belge transferini sağlayan bir sistem olup, elektronik ticaretin en önemli araçlarından biridir.¹⁵ EDI ile; iki işletme veya işletme ile kamu kuruluşu aralarında önceden belirlemiş oldukları bir mesaj formatı, bu formata yerleştirilecek veri ve bu veriyi anlamlı bir dile çeviren söz dizimi ile bilgisayarlar arasında bilgi değişimi yapılır.¹⁶ EDI kullanabilmek için, özel bir telekomünikasyon alt yapısı ve standart formlar gerekmektedir. Herkes tarafından ulaşılamayıp sadece kullanıcılara açık olan bir sistem olması sebebiyle güvenilirliği çok yüksektir ancak maliyetin de bir o kadar yüksek olması sebebiyle yaygınlaşmamaktadır.¹⁷

1.3.1.6. Mobil Sistemler

İnternet, mobil kavramı ile birleşerek, belli bir yere bağlılığı ortadan kaldırıp yepyeni olanakları da beraberinde getirmiştir. Taşınabilir iletişim araçları ile insanlar yepyeni bir hayat tarzıyla tanışmışlardır.¹⁸

Günümüzde mobil sistemler denince herkesin aklına hemen hemen her bütçeye uygun bir modeli olan akıllı telefonlar gelir. Akıllı telefonlarla birlikte dizüstü bilgisayarlar, tabletler, mobil ödeme cihazları da “mobil sistemler” kategorisinde yer almaktadır. Mobil araçlarla herhangi bir mekâna veya zamana bağlı olmadan ticaret yapılabilmesi mümkündür. Bu teknolojik gelişime ve yeniliklere ayak uydurabilen şirketler de akıllı telefon ve tabletler için geliştirdikleri uygulamalarla, tüketicinin kendilerine çok daha kolay ve hızlı şekilde ulaşmasını sağlamıştır. Mobil sistemlerin son kullanıcıya sağlayacağı faydalar şu şekilde sayılmıştır.¹⁹

---

¹⁵ Canpolat, **a.g.e.**, s.16.

¹⁶ **a.g.e.**

¹⁷ **a.g.e.**

¹⁸ Çakırer, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.111

¹⁹ **a.g.e.**, s.112.

- i. “*Esneklik*”: Erişim ve ödeme şekli kullanıcının kendi isteğine göre değişebilir.
- ii. “*Güvenli İşlemler*”: Ödeme yapılması gereken işlemler için mobil cihazlar ile üst düzeyde güvenlik sağlanabilir.
- iii. “*Kolaylık*”: Mobil telefonlar aracılığıyla bilgi, kullanıcının arzu ettiği şekilde görüntülenebilir. Kullanıcı ara yüzünde yapılan değişikliklerle daha üst seviyede servis etkileşiminin sağlanması mümkündür
- iv. “*Kullanışlılık*”: Kullanıcılar zaman sınırlaması olmadan her yerde banka servislerine ulaşım, ödemelerini yapabilirler.

Mobil ticaret, elektronik ticareti desteklemekle beraber elektronik ticaretle birlikte gelişmesi de muhtemeldir. Elektronik ticaret, internetle beraber ortaya çıkan ağ sistemi içerisinde mobil sistemi de kapsayan bir ticaret şekli haline gelmiştir.

1.3.1.7. İnternet

İnternet kelime anlamı olarak uluslararası bir ağ olarak tanımlanabilir. Kavramsal olarak ise internet, dünya çapında bilgi ve kaynaklardan oluşmuş bir gruba verilen addır.²⁰ Bazı yazarlar²¹ interneti; “*birbirleri ile bağ bulunan bilgisayarlardan oluşan, böylelikle kişiler ve ülkelerarası serbest, açık bir iletişim sunan, bilgilerin doğması, yayılması ve paylaşılmasına aracılık eden global, sınırsız, modern bir haberleşme ağı olarak*” tanımlamıştır.

İnternetin bulunması, birçok keşifte olduğu gibi yine bir kriz anında gerçekleşmiştir. ABD’nin 1960 yılından sonra Rusya, Vietnam, Küba ile yaşadığı savaşlar ve beraberindeki nükleer tehditler nedeniyle federal bütçenin büyük kısmı araştırma laboratuvarlarına yatırılmıştır.²² Sonraki yıllarda, ABD Savunma Bakanlığı, savaş çıkması halinde iletişimi sağlamak ve bilgiye sorunsuz ulaşabilmek için gereğinin yapılması için *Savunma Araştırma Projeleri Teşkilatı*’nı

---

²⁰ Mehmet Akif Çakırer, **Lider Öğretmen**, Crea Yayınları, İstanbul 2009, s. 106.

²¹ Muzaffer Şeker, “6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Göre İnternet Üzerinden Sözleşmelerin Kurulması” **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 11, S. 22, Güz 2012/2, s.128.

²² Klepper Michael, Gunther Robert, **En Zengin 100 Amerikalı**, Aksoy Yayıncılık, İstanbul 1999, s.352.

(DARPA: Defence Advanced Research Project Agency) görevlendirmiştir.²³ Böylece internet, 1969 yılında günümüzdeki ağırlıklı kullanım amacı dışında ve farklı bir adla (ARPANET) ortaya çıkmıştır. 1986 yılında ABD Ulusal Bilim Vakfı internetin gelişimine katkı sağlayarak bugün dahi kullandığımız internet omurga yapısının temellerini atmıştır.²⁴

İnternet ürün geliştirmeden üretime, lojistikten dağıtıma, perakende satıştan hizmetlere kadar her türlü sürece uyum sağlayabilen bir teknolojidir. Bugün internet aracılığı ile şirketler daha hızlı ve daha iyi kararlar alabilmekte, müşterilerle daha verimli iletişimi daha düşük maliyetlerle sağlayabilmektedir. İnternetin Dünya’da ve Türkiye’deki gelişimi aşağıdaki gibidir²⁵:

Tablo 2. İnternet’in Dünya’daki Gelişimi

1969	ARPANET kuruldu (ABD)
1971	İlk e-posta kullanıldı
1972	İlk chat konferans yapıldı
1973	İngiltere ve Norveç’e bağlantı gerçekleşti
1979	Haber grupları açıldı
1984	DNS yapısı ortaya çıktı
1990	Modemle ilk ücretli bağlantı gerçekleşti
1992	Host sayısı 1 milyonu geçti
2000	İnternet kullanıcı sayısı 304 milyarı geçti
2007	İnternet kullanıcı sayısı 1 milyarı geçti
2012	İnternet kullanıcı sayısı 2 milyarı geçti

Kaynak: Çakırer, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.115.

²³ Klepper, Gunther, **a.g.e.**, s.352.

²⁴ **a.g.e.**

²⁵ Çakırer, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.115.

Tablo 3. İnternet'in Türkiye'deki Gelişimi

1993	ODTÜ'de ilk internete bağlandı. TURNET tamamlandı.
1995	İnternet servis sağlayıcı şirketleri kurulmaya başlandı.
1996	Türkiye, tr grup ismiyle internete bağlandı.
1998	Türkçe içerikli web sitesi sayısı arttı.
1999	Aktif abone sayısı 250-300 bini buldu
2000	En fazla reklam harcaması yapan sektör ISS'ler oldu.
2001	Dünya ve Türkiye'deki ekonomik kriz internet pazarını olumsuz etkiledi.
2002	Abone sayısı 800-900 bine ulaştı.
2003	GPRS mobil internet erişimi gerçekleştirildi.
2007	İnternet abone sayısı 17 milyona ulaştı.
2012	İnternet abone sayısı 35 milyona yaklaştı.

Kaynak: Çakırer, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.115.

1.3.1.8. İnternet (Şirket İçi Ağ)

İnternet teknolojisinde kullanılan araçlardan, işletme içi iletişim amacı ile kullanılmak üzere yararlanılması intranet olarak adlandırılır. Şirketlerin veri, iletişim ve işlem güvenliği sebebiyle tercih ettikleri ağ uygulaması olan intranet; bu ağ yapısının kapsamına tedarikçileri, şirketin çeşitli bölümlerini, uzak ofislerini, bayileri, acenteleri ve iş birliği yapılan diğer şirketleri de alır. Bu yapı vasıtasıyla süreçler büyük ölçüde sadeleştirilir, iletişim kolaylaşır ve faaliyet etkinliği arttırılır; sonuçta işletmenin rekabet gücü ve karlılığı artırılmış olur.²⁶

²⁶ Coşkun Dolanbay, **Yeni Ekonomide Başarının Anahtarı: E-Ticaret Strateji ve Yöntemleri**, Meteksan Sistem Yayınları, Ankara 2000, s.15.

1.3.1.9. Extranet (şirketler Arası Ağ)

Extranet; bir işletmeyi, tedarikçileri, müşterileri veya ortak işletmelere internet teknolojilerini kullanarak bağlayan bir ağıdır. Extranette, intranetin teknik alt yapısı ve sistemi kullanılır. Extranet ağına sadece önceden belirlenen ve giriş izni verilen kişiler veya işletmeler girebilir. Zaman ve mekân tanımayan extranette tüm sistemler firmaların hizmet alanına göre biçimlendirilebilmektedir.²⁷

Extranet; kaynakların iş ortaklarıyla paylaşılması ve ortak ürünlerin geliştirilebilmesi açısından oldukça yararlı bir sistem olmakla beraber düşük maliyet, çabukluk ve kesintisiz müşteri hizmetleri sağlar.²⁸ Ekstranetin avantajlarının yanında göz ardı edilemeyecek dezavantajları da mevcuttur. Extranet karmaşık bir sistem olup, iş ortaklık ağının tam kontrolünü sağlamaması sebebiyle bazı şirketler açısından tercih edilmeme sebebi olması mümkündür.²⁹

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile geleneksel yollarla yapılan görüşme, telgraf, teleks, telefon, mektup, yazılı belgelerle yapılan iletişim, ağırlıklı olarak internet ağları üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu gelişmeler ile insanlar arasındaki diyalog daha fazla derinleşmiş, bunun yansımasının bir sonucu olarak özellikle uluslararası ticarete³⁰ düşük maliyetli e-ticaret sistemleri geliştirilmiştir. Bu yöntemler ile rekabet yönünden üstünlük sağlanmasının yanında ticaret hacmini de çok önemli ölçüde genişletmiştir. Geleneksel sistemlerle yapılan ticarete nazaran iletişim teknolojileri yoluyla yapılan ticaretin önündeki birçok bürokratik işlem ortadan kaldırılmış ve otomasyona bağlanarak kâğıt belge kullanımı ortadan kalkmıştır. Bundan sonra şirketler için en önemli amaç çok düşük maliyet sağlayan elektronik araçlar kullanılarak çok daha fazla tanıtım, pazarlama, doğrudan satış vb gibi işlemlerin yapılabilme imkânı sağlamaktır.

---

²⁷ Alptürk, **a.g.e.**, s.41.

²⁸ Çakırcı, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.121.

²⁹ Alptürk, **a.g.e.**, s.41.

³⁰ Mehmet Melemen, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemler**, Türkmen Kitabevi, 2.b., İstanbul 2012, s..2 vd

İKİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK TİCARET VE UYGULAMALARI

2.1. E-Ticaret Kavramı ve Tanımı

Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak hızla geçiş yapılan elektronik ticaret kavramı en genel anlamıyla “bilgisayar ağları aracılığı ile ürünlerin tanıtımının, satışının, ödemesinin ve dağıtımının yapılması” olarak tanımlanmaktadır³¹.

E-Ticaretin tanımını bazı kuruluşlar tarafından farklı olarak ifade edilmiştir³². Bu kuruluşlardan;

World Trade Organization (WTO); “Mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları üzerinden yapılması ve İnternet üzerinden satılan ve ödenen ürünlerin fiziksel ve dijital olarak teslim edilmesi olarak”,

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD); “Açık network (internet gibi) ya da kapalı network (AOL ya da minitel gibi) üzerinden sayısallaştırılmış yazılı metin, ses ve video görüntünün işlenmesi ve iletilmesine dayanan kişileri ve kurumları ilgilendiren tüm ticari işlemler” denilerek,

Birleşmiş Milletler Yönetim, Ticaret ve Ulaştırma İşlemlerini Kolaylaştırma Merkezi (UNCEFACT); “İş, yönetim ve tüketim faaliyetlerinin yürütülmesi için yapılanmış ve yapılanmamış iş bilgilerinin üreticiler, tüketiciler ve kamu kurumları ile diğer organizasyonlar arasında elektronik araçlar (elektronik posta ve mesajlar,

---

³¹ O.Ayhan Erdem/Özlem Efiloğlu, “Bilgi Çağında Elektronik Ticaret”, <http://m.y.beykoz.edu.tr/serkan/files/2010/12/BİLGİ-CAGINDA-ELEKTRONİK-TİCARET.pdf>.(Çevrimiçi),Erişim Tarihi, 25.07.2015, s.2., Şeker, a.g.m., s.56.

³² Erdem,Efiloğlu, a.g.m., s.2 vd.

elektronik bülten panoları, www teknolojisi, akıllı kartlar, elektronik fon transferi, elektronik veri değişimi vb.) üzerinden paylaşılması” şeklinde tanımlamalar getirilmiştir.³³

Ülkemizde de bazı kuruluşlar; Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu (ETKK); “Elektronik ticaret; bireyler ve kurumların açık ağ ortamında (internet) ya da sınırlı sayıda kullanıcı tarafından ulaşılabilen kapalı ağ ortamlarında (intranet) yazı, ses ve görüntü şeklindeki sayısal bilgilerin işlenmesi, iletilmesi ve saklanması temeline dayanan ve bir değer oluşturmayı amaçlayan ticari işlemlerin tümüdür. Bu çerçevede, ticari sonuçlar doğuran ya da ticari faaliyetleri destekleyecek eğitim, kamuoyunu bilgilendirme, tanıtım vb. amaçlar için elektronik ortamda yapılan işlemler de elektronik ticaret kapsamında olduğunu” ve İhracat Geliştirme Etüt Merkezi (IGEME); “Doğrudan fiziksel bağlantı kurmaya ya da fiziksel değiş tokuş işlemine gerek kalmadan, tarafların ekonomik olarak iletişim kurdukları her türlü iş etkinliği” olarak tanımlamışlardır.³⁴

Bütün bu tanımlamalardan elektronik ticaretin bilgisayar ve benzeri araçlar vasıtasıyla elektronik ortamda yapılan işlemler kapsamında olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.2. Elektronik Ticaretin Kapsamı

E-ticaretin kapsamına bu ticari işlemleri meydana getiren her çeşit ürünler ile hizmetler dâhil olabileceği gibi, değişik türde kullanılan elektronik iletişim araçları ile yapılan reklam ve ödemeler de bu çerçevede ele alınabilir. Yine bu kapsamda elektronik ortamda malların alım satımı ile elektronik ortamda sayısal özellikli malların alım satımını ayırt etmekte fayda vardır. Çünkü sayısal özellikli malların alım satımı ve teslimi internet üzerinden yapılabilmekte ve satış sonrası servis dâhil tüm hizmetler bu elektronik yollardan verilmektedir.

---

³³ Erdem, Efiloğlu, **a.g.m.**, s.2.

³⁴ **a.g.m.**

Tüm bu gelişmeler elektronik ticaretin kapsamının daha çok genişleyerek devam edeceği ve yeni ve çeşitli alanlarda çok önemli değişiklikleri meydana getireceği görülmektedir.

2.3. Elektronik Ticaretin Avantajları

Elektronik ortamda internet üzerinden yapılan e-ticaret, mesafe gözetmeksizin büyük kitlelere hitap etmesi sebebi ile çok büyük avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajlar satıcılar açısından; zamandan tasarruf, maliyetlerin düşürülmesi, geniş pazarlara ulaşma imkânı, daha iyi tanıtım, arşivlemede kolaylık sunduğu gibi; tüketiciler veya alıcılar açısından da dünyanın her yerinde zamana bağlı olmadan alışveriş yapabilme, çeşitli ürün seçeneğine ulaşma, süratli teslimat ve ucuz mal alabilme imkânları sunmaktadır.³⁵

2.4. Elektronik Ticaretin Araçları

E-ticaret, ağırlıklı olarak telefon, faks, televizyon, elektronik ödeme ve para transfer sistemleri, elektronik veri değişimi ve internet üzerinden yapılmaktadır. Bazen elektronik ticaret kavramı internet aracılığıyla yapılan ticaret şekli için kullanılmakta ve internet üzerinden yapılan ticaret olarak isimlendirilmektedir.³⁶ Bu araçlar birinci bölümde izah edilmiş olduğundan bu kısımda tekrar edilmeyecektir.

2.5. Elektronik Ticaretin Şekilleri

Elektronik ticaretin internet üzerinden yapılan ticaretle birlikte, her türlü destek ve tarafların her türlü iletişimini de kapsamı sebebiyle birçok alanda değişik etkilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.³⁷ Elektronik ticaret farklı şekilde sınıflandırılmakla birlikte bunlardan en yaygın olanı taraflarına göre sınıflandırılmasıdır.

---

³⁵ Çakırcı, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.102-105.

³⁶ Erdem, Efiloğlu, **a.g.m.**, s.4.

³⁷ Çakırcı, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.121.

2.5.1. İşletmeden Tüketicie Elektronik Ticaret (B2C)

Bir tarafın işletme diğer tarafın tüketici olduğu elektronik ticaret şeklidir. İşletmeler ürün ve hizmet sunarken, tüketici ise sunulan ürün ve hizmetten yararlanmak isteyen müşterilerdir. Bu ticaret şeklinde internet siteleri aracılığı ile işletmeler tüketici ile doğrudan iletişim kurabilmekte, hızlı ve kesintisiz hizmet verebilmektedir. Bu şekilde işletme açısından; hızlı ve kesintisiz hizmet sağlanmakla birlikte uluslararası pazarlara açılmak daha ucuz maliyetlerle gerçekleştirilebilir.³⁸

İşletmeden tüketiciye elektronik ticarete amaç; tüketiciye malların satış ve hizmetinin yapılmasıdır. İnternet üzerinden tüketiciye satış yapan birçok şirket olması sebebiyle artık en kolay yoldan ödeme yapılabilen, malı en çabuk tüketiciye teslim edebilen şirketler elektronik ticarete ön plana çıkan, daha çok alışveriş yapılan internet siteleri olmaya başlamıştır. İnternet üzerinden alışveriş yapılan siteler sağladığı kolaylıklar sebebiyle ülkemizde de gün geçtikçe daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Günümüzde evden yemeğe kadar her şey internet üzerinden alınabilmektedir. Türkiye’de elektronik ticarete en çok tercih edilen siteler arasında süpermarketlerin ve karma alışveriş sitelerinin öne çıktığı görülmektedir.³⁹

2.5.2. Tüketiciden Tüketicie Elektronik Ticaret (C2C)

Tüketiciden tüketiciye elektronik ticarete, tüketiciler bu amaçla hazırlanmış internet siteleri aracılığıyla birbirleri ile alışveriş yapma imkânına sahip olurlar. Bu elektronik ticaret şeklinde tüketici elindeki ürünün fotoğraflarını ve kendi iletişim bilgilerini bu elektronik pazarlara yükleyip ürününün bir diğer tüketici tarafından satın alınmasını bekler.⁴⁰ Son yıllarda ülkemizde hızlıca yaygınlaşan tüketicilerin birbirlerinden alışveriş yaptıkları internet sitelerinde, teknolojik eşyadan eve kadar akla gelebilecek her şey satılmaktadır.

---

³⁸ Murat Doğaner, “**Elektronik Ticaret Türkiye’de Elektronik Ticaretin Gelişimi ve İşletmeden Tüketicie Elektronik Ticaret Üzerine Bir Araştırma**”, (Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya 2007, s.24.

³⁹ Çakırer, Elektronik ..., **a.g.e.**, s.123.

⁴⁰ Doğaner, **a.g.e.**, s.29.

2.5.3. İşletmeden Kamuya Elektronik Ticaret (B2G)

Şirketler ile kamu kurumlarının internet üzerinden bilgi alışverişi ve işlem yapmasını belirten bu elektronik ticaret şekli henüz çok yaygın olmasa da yakın gelecekte işlemlerin işletmeler ve kamu arasındaki işlemlerin tamamının internet ortamından yapılması amaçlanmaktadır.⁴¹ İnternet ortamında işletmeler ile kamu arasında yapılabilecek; vergilendirme, sosyal güvenlik hizmetleri, elektronik imza, elektronik gümrükleme, sigortacılık, kamu ihalelerine elektronik ortamda ulaşabilme ve teklif sunma benzeri birçok işlem örnek olarak verilebilir.⁴²

2.5.4. Tüketiciden Kamuya Elektronik Ticaret (C2G)

Kamunun verdiği hizmetin internet üzerinden yapılmasını ifade eden tüketiciden kamuya elektronik ticaret Batı Avrupa ve Amerika'da yaygın olarak kullanıldığı gibi ülkemizde de sağladığı kolaylıklar sebebiyle tercih konusu olmaya başlamıştır. Bugün Türkiye'de e-devlet uygulaması üzerinden yapılabilecek işlemler çok fazla olduğu gibi bunlara örnek olarak; birçok alanda sorgulama, şikayet, bilgi edinme, pasaport, araç ve vergi ile ilgili birçok işlem, vatandaşlık işlemleri, SGK işlemleri gösterilebilir.

2.5.5. Şirketler Arası Elektronik Ticaret (B2B)

B2B, birçok ticari alıcı ve ticari satıcı firmanın elektronik ortamda bir araya gelip alım satım işlemlerini gerçekleştirdikleri ticaret şeklini ifade etmektedir.⁴³ B2B'nin temelinde; şirketlerin internet üzerinden birbirlerine mal satması yatar.

---

⁴¹ Çakırer, Elektronik ..., a.g.e., s.126.

⁴² Canpolat, a.g.e., s.19.

⁴³ Eren UYGUR, "E-Ticaret ve Türkiye'deki Durumu", Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s.25.

B2B'nin kullanılması; bilgi ve belgenin sanal ortamda web siteleri üzerinden karşılıklı olarak akışının sağlanması yoluyla yapılmaktadır. B2B ile bir mal veya hizmetin siparişi, satışı, sigortası, nakliyatı, faturası, ödemesi ve satış sonrası hizmetleri gibi ticaretin bütün faaliyetleri yapılır. Ayrıca, şirketler arası ortak ar-ge, projelendirme, ürün tasarımı, mühendislik hizmetleri ile ürün dağıtım ve teslimat işlemleri de bu kapsamda yapılmaktadır. Şirketler arası ilişkiler olabileceği gibi firma içi ilişkilerde de, örneğin şirket, dağıtıcı, tedarikçiler de bu kapsamda yer alabilmektedir.⁴⁴

B2B, elektronik ortamda yürütülen işlerin dünya çapında en çok benimsenmiş bölümüdür. Bu ticaret şekli; şirketler arası ticaret olarak ifade edilmiş olup şirketlerin kendi internet siteleri veya sektörel portallar vasıtasıyla yürütülmektedir. B2B, kurumların kendi alanlarında daha güçlü olmalarını sağlamakla beraber özellikle kriz zamanlarında yeni pazarlar ve kendi pazarlarında yeni müşterilere ulaşma imkânı da sunmaktadır.⁴⁵

2.5.5.1. Şirketler Arası Elektronik Ticaretin Genel Özellikleri

Şirketten şirkete elektronik ticaret modelinin farklı özellikleri üzerinden tanımlanabileceği belirtilmiştir.⁴⁶ Yazara göre bu özellikler;

a) “*Belli bir sisteme dayalı ticaret*”; Bu ticaret türünde B2B türü olan modeller, birçok kural ve yöntemleri içinde bulunduran, belli bir organizasyon çerçevesinde yapılan ticaret yöntemleridir. Yazara göre; bu modeller üzerinden yapılan ticari işlemlerde, ürün tanıtımı ve dağıtımı, ödeme, sigorta ve sonradan meydana gelebilecek ticari anlaşmazlıkların çözümü gibi işlemlerin belli kurallar çerçevesinde yerine getirilebilecektir.

---

⁴⁴ Uygur, **a.g.e.**, s.25.

⁴⁵ M. Nusret SARISAKAL/ M. Ali AYDIN, “E-Ticaretin Yeni Yüzü ve Mobil Ticaret”, **Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi**, S.2 (Temmuz 2013), s.84.

⁴⁶ Zafer Kıyan, “**Küresel Ekonomi Bağlamında Firmadan Firmaya E-Ticaret**”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009, s.53.

b) “*Merkezi, rekabete dayanan fiyat pazarlığı yöntemi*”; Birçok alıcı ve satıcı belli bir ortam üzerinde toplanarak, alıcı ve satıcı tarafların açık arttırma gibi birbirlerini etkilemeye, saf dışı bırakmaya çalıştıkları bir yöntem olarak ifade edilmiştir.

c) “*Uzaktan erişim imkânı*”; Farklı ve uzak yerlerde bulunan potansiyel alıcı ve satıcıların, buldukları yerlerden iletişim teknolojileri vasıtasıyla kolayca katılma imkânına sahip oldukları yol şeklinde açıklanmıştır.

d) “*Tanıtıma dayalı satış*”; Genelde yazılı veya görsel olarak ürünlerin tanıtılıp satıldığı satış türü olarak belirtilmiştir.

e) “*Satış sonrası ürün dağıtımı*”; Bu yolla ürünlerin farklı yerlerde bulunan alıcılar tarafından satın alınması sebebiyle pazarlık işlemi bitene kadar dağıtımı yapılmamakta, ancak bu pazarlık işlemi tamamlanıp satış gerçekleştirildikten sonra satım konusu ürünün alıcıya tesliminin sağlanması olarak ifade edilmiştir.

Tüm belirtilen bu özellikler incelendiğinde; B2B e-ticaretin tek bir özellik üzerinden tanımlanmadığı, farklı özellikleri ile açıklanmaya çalışıldığı, bu uygulama kapsamında, şirketler arası B2B e-ticaretin, birden fazla uygulama modeline sahip olduğu görülmüştür.⁴⁷

2.5.5.2. Şirketler Arası Elektronik Ticaretin Gelişimi

Bilgi ve iletişim teknolojileri, özellikle son birkaç yıl içerisinde kurumların yapılarına etki edecek boyutta bir değişim gösterdi. Bu değişim, katma değer zinciri içerisindeki tüm unsurların etkinliğini arttırarak yeni iş süreçlerini de beraberinde getirdi. 1970’li yıllardan itibaren işletmelerin, büyük ölçekli veri işleme sistemlerinin önemini fark ederek bu alanda çalışmalara başladıkları görülmüş, bir

---

⁴⁷ Kıyan, a.g.e., s.54.

taftan PC (Personal Computer) kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, her geçen gün gelişimini sürdüren elektronik ağlara geçiş aşamasına gelinmiştir.⁴⁸

B2B işletmelerinin, teknolojik gelişim sürecinde üzerinde durdukları sistemlerin başında; Kurumsal Kaynak Planlama⁴⁹ (Enterprise Resources Planning – ERP) ve etkin e-posta sistemleri gelir.

Bu sistemlerle birlikte iletişim ve veri paylaşımı etkin ve kolay bir hale gelmiş, bütün bu avantajlara karşılık özellikle ERP sistemlerinin bazı olumsuz yönleri olan oldukça yüksek maliyetler ve uygulama problemleri ortaya çıkmıştır. Yine, birlikte entegre etmek açısından kullanışsız olan bu sistem, diğer mevcut sistemlere de adapte olmakta zorlanınca daha gelişmiş ve kullanışlı çözümler için arayışlar başlamıştır.⁵⁰

Bu gelişmelere karşı günümüzde işletmelerin ana hedefi kendi bünyeleri içerisinde oluşturdukları ERP ve benzeri sistemleri, müşteri ve tedarikçilerin sistemleri ile uyumlu hale getirilmekte, bu şekilde maliyetlerde ciddi düşüşleri sağlayarak beraberinde her iki taraf açısından verimliliği de etkileyen bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır.⁵¹

2.5.5.3. Şirketler Arası Elektronik Ticaretin Gelişme Nedenleri

Şirketler arası elektronik ticaretin hızlı gelişimine birçok etkenler bulunmaktadır. Bu bölümde bu etkenler kısaca belirtilecektir.

---

⁴⁸ Cemile Karan Adın, “İşletmeden İşletmeye (B2B) E-Ticaret ve Kütahya İlinde Bilişim Sektörü İşletmelerinin İncelenmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2007, s.94.

⁴⁹ a.g.e., s.95.

⁵⁰ a.g.e.

⁵¹ a.g.e.

2.5.5.3.1. İşlem Maliyetinden Tasarruf, Ucuz Ürün ve Hizmetler

B2B elektronik ticarete giriş maliyeti, diğer çözümlerden çok daha ucuzdur. Bir şirket, herhangi bir ağ üzerinden, desteklenen bir sayfaya veya çevrimiçi bağlantıya kolayca sahip olabilir.⁵²

Elektronik ortamda yapılan işlemlerin, normal işlemlere nazaran zaman ve personel açısından çok daha ucuza mal olması sebebiyle, piyasada hem alıcı hem de satıcı ciddi ölçüde zaman ve maliyetlerden tasarruf edebilme imkânına sahiptir.⁵³

Elektronik ticaretin şirketlere sunduğu en büyük avantaj işlem maliyetlerinden tasarruf sağlamasıdır. Veri tabanı destekli yazılımlar ile müşteri ve ürün bilgileri düzenli, hızlı ve güvenli bir şekilde tutulmaktadır. Tutulan müşteri ve ürün bilgileri üzerinden kolayca istatistik de yapılabilir.

Otomasyon sistemleri aracılığıyla yapılan envanter kontrolü, sipariş ve alım satım idaresi işlemleri ve iş yönetimi araçları sayesinde, personelden kaynaklanan hatalar ortadan kalkarak, zaman tasarrufu ile birlikte iş gücü ihtiyacı azalmaktadır.⁵⁴ Maliyetlerdeki bu düşüşün ürün fiyatlarına da yansımalarıyla rakipler karşısında avantaj sağlanabilmektedir.⁵⁵

Pazara düşük maliyetlerle girmek, yatırımda hızlı geri dönüşüme de neden olmaktadır. İnternet üzerinden çevrimiçi katalog hazırlayan bir üretici, elektronik sipariş ile müşterilerine ayrı bir hizmet sunabilir. Bunların yanında sipariş ve dağıtım işlemlerindeki evrak detaylarının olmaması, yüksek oranda tasarruf sağlamaktadır.⁵⁶

---

⁵² Adin, **a.g.e.**, s.95.

⁵³ Tijen Erdut, **Yeni Teknolojilerin İş İlişkileri Üzerinde Etkisi**, TÜHİS Yayınları, Ankara 1998, s.5.

⁵⁴ Ahmet Deniz, **Çağdaş Teknolojik Değişmeler**, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1970, s.2.

⁵⁵ Kemal Güleç, “Verimliliğin Arttırılmasında Yeni Gelişen Teknolojinin Etkileri”, **Verimlilik Dergisi**, MPM Yayınları 1991, s.158.

⁵⁶ Adin, **a.g.e.**, s.96.

2.5.5.3.2. İhtiyaçlara Hızlı Erişim

B2B ticaret şekli, göz ardı edilemeyecek miktarda zamandan tasarruf sağlamaktadır. İlk aşamada internete bağlanabilmek, bir elektronik posta adresine sahip olmayı ve internet ağı üzerinde dolaşabilmeyi sağlar, bunlar da B2B ticaretin gelişmesinde büyük rol oynamaktadır.

B2B ticaretle birlikte yeniliklere anında uyum sağlayabilen bir teknoloji pazarı ortaya çıkmıştır. Böyle bir teknoloji pazarının ortaya çıkması şirketler arasında rekabeti beraberinde getirmiş, bu rekabet de yeniliklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Satıcılar, ürün ve hizmetlerini herhangi bir sınır olmaksızın tüm dünyaya tanıtmaya ve satmaya olanağı bulmuş, alıcılar da piyasaya sunulan ürün ve hizmetler arasından kolayca seçim yapabilme imkânına sahip olmuşlardır.

Elektronik ticaretle beraber işletmeler, fiziksel ofis veya mağazalar kurmadan yeni pazarlara açılabilir, dünyanın her yerinden yeni müşteriler kazanabilirler.⁵⁷

2.5.5.3.3. Ürünleri Ucuz Elde Etme ve Ulaşabilme

B2B ticaretle, farklı yerlerde bulunan alıcı veya satıcılar internet ortamının çabukluğu sebebiyle saniyeler içinde farklı fiyat alternatiflerine ulaşabilirler. Bununla beraber satıcılar, müşterilerine internet üzerinden her an ulaşabildikleri için bütün ihtiyaçlarını ayrıntılı olarak hızlı bir şekilde öğrenerek herkese ihtiyaçlarına göre hizmet sunmaları da kolaylaşmıştır.

2.5.5.4. Şirketler Arası Ticaretle Güvenlik

Elektronik ticaretle taraflar internet ortamında iş yaptıkları için karşılıklı güvenin sağlanabilmesi için bir takım önlemler alınmasına ihtiyaç duyulmuştur. İlk etapta taraflar birbirlerinin kimliklerinden emin olmak isterler. Buna karşı üçüncü

---

⁵⁷ Adin, a.g.e., s.96.

bölümde detaylıca incelenecek olan “elektronik imza” kavramı geliştirilmiştir. Elektronik imza vasıtası ile her iki taraf birbirlerinin kimliklerinden emin olabilmektedir.⁵⁸

Güvenlik sebebiyle elektronik ticareti kullanmayan alıcıların en çok çekindiği husus; internet ortamında alışveriş yaparken kredi kartı veya fatura düzenlenmesi için gereken bilgilerin satıcıya iletilirken üçüncü şahısların eline geçme ihtimalidir. Bu yüzden bu bilgilerin korunması; e-ticaretin gelişmesi ve daha büyük kitleler tarafından kullanılmasını sağlamak için büyük bir önem taşımaktadır.⁵⁹

Günlük hayatta yapılan alışverişlerde kredi kartı bilgilerinin başkasının eline geçme riski elektronik ticarete nazaran çok daha fazladır. Çünkü günlük hayatta ödeme esnasında kredi kartı satıcıya verilmekte ve satıcı bir bakışta kredi kartı numarası, son kullanma tarihi ve güvenlik numarasını görebilmektedir. Elektronik ticarete; kullanıcı, banka ve şirket arasındaki bilgi aktarımı esnasında bilgilerin şifrelenerek aktarılıp, müşteriye banka tarafından iznine dair mesaj gönderilerek bilgilerin başka bir kişinin eline geçmesi önlenmiş olur.⁶⁰

İnternet ortamındaki bilgi akışı, bazı güvenlik protokolleri aracılığıyla “şifrelenerek” sağlanır. Bunlardan en popülerleri güvenli web oturumu ve karşılıklı bilgi değiş tokuşu (SSL) ve kredi kartı uygulamaları (SET)’tir. Secure Sockets Layer (SSL) ve Secure Elektronik Transaction (SET) ile birlikte, bilgi güvenilir olarak sadece doğru kişiye iletilir ve bilgiyi gönderen bilgisayar ile alan bilgisayar arasında güvenli bir veri iletişimi sağlanır.⁶¹ Müşterilerin elektronik pazaryerlerine güvenli erişimi için SSL standardı kullanılır. Satıcı firma, bir onay kurumundan aldığı elektronik web sitesi kimliği ile mağazasının elektronik pazaryerlerindeki kaydını gerçekleştirir.⁶² Müşteri ile satıcı şirket arasındaki güvenliği sağlayan SSL,

---

⁵⁸ Fatih Söylemez, “Türkiye’de İlk 1000 Büyük İşletme İçin İşletmeler Arası Elektronik Ticaretin (B2B) Durum Değerlendirilmesi ve Öneriler”, (Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Adana 2006, s.53.

⁵⁹ Söylemez, a.g.e., s.53.

⁶⁰ a.g.e.

⁶¹ a.g.e., s.54.

⁶² Naciye Özdemir, “E-Ticaret Çerçevesinde Mobil Ticaret’in İşletmelerin Rekabet Gücü Üzerine Etkileri: Türk Finans Sektörü Uygulamaları”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya 2006, s.26.

internette ulaşılan adresin gerçekten aranan mağaza olup olmadığını kontrol ederek bilgilerin şifrelenerek gönderilmesini sağlamaktadır. Satıcı şirket ile banka arasındaki iletişimin güvenliği ise SET protokolü ile gerçekleştirilmektedir.⁶³

Müşterilerden SSL ile alınan ödeme bilgileri, satıcı şirket tarafından bankaya SET protokolü ile şifrelenerek gönderilir. Banka, müşterinin hesabının uygun olması durumunda, alışverişini onaylar ve provizyon bilgisini satıcı şirkete gönderir. Satıcı şirket, müşterisine siparişin tamamlandığını bildirdikten sonra bankaya bağlanarak alışveriş tutarını hesabına aktarmaktadır.⁶⁴

Elektronik ticaret yukarıda bahsedilen aşamalarla gerçekleştiği için gevenlik endişesi sebebiyle bu sistemi kullanmayanlara da sistemin güvenliği yine elektronik pazaryerleri aracılığıyla açıklanarak, elektronik ticaretin daha fazla insan tarafından gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

2.6. Elektronik Ticarete Pazaryerleri

Elektronik pazaryerleri; şirketlerin internet ortamından mal alış verişi yapmalarını sağlayan sistemlerdir. E-Pazar veya sanal pazar olarak da adlandırılan bu sistemler, alıcı ve satıcıların alış veriş yapmak için buluştukları yerleri oluşturur.

Elektronik pazaryerleri katılımcı olan alıcı ve satıcıların yıllık veya aylık üyelik aidatı olarak iletişimde bulunmalarını ve işlem yapmalarını sağlayan sistemler olup, bu sistemlerde genelde büyük ölçekli ticaret yapılmaktadır.

Tedarikçi ve alıcıların elektronik ticaretle ilgili iş ve işlemlerini yerine getirebildikleri internet ortamı olan B2B e-pazaryerleri, şirketler arası elektronik ticaretin gerçekleştirilmesini sağlayan en önemli araçlardan biri olma konumuna gelmiştir.⁶⁵

---

⁶³ zdemir, **a.g.e.**, s.27.

⁶⁴ **a.g.e.**

⁶⁵ KOBİTEK, **B2B'nin Sağladığı Avantajlar**, (evrimii)
http://www.kobitek.com/b2b_nin_sagladigi_avantajlar (Erişim Tarihi: 25.04.2015), s.1.

2.6.1. Satıcılar İçin E-pazaryerlerinin Faydaları

Satıcılar için e-pazaryerlerinin birçok faydaları bulunmaktadır. Bazı kurumlar⁶⁶ bu faydaları;

- i. *“ Dünyanın her yerinden yeni alıcılar veya ticari ortaklar tarafından kolayca ulaşılabilir olmak,*
- ii. *Fiziksel olarak ulaşması zor olan veya bilinmeyen pazarlara satış yapma imkânı,*
- iii. *Herhangi bir aracıya ihtiyaç duyulmaksızın doğrudan alıcıya ulaşılabilmek,*
- iv. *Çok daha düşük maliyetli bir pazarlama aracı olması,*
- v. *Bazı alıcıların bu sistemi daha güvenli bulup iş yaptıkları şirketlerin elektronik pazaryerinde yer almalarını istemesi,*
- vi. *Bu sistemin aynı zamanda bir tanıtım aracı olarak da kullanılması,*
- vii. *Büyük ölçekli firmaların tedarik zinciri içindeki müşterileri ile ilişki kurarak kendi müşteri portföyünü genişletebilme imkânı sağlaması,*
- viii. *Büyük ölçekli firmalar ile küçük ölçekli firmaların bu sistemde aynı avantajlara sahip olarak aralarındaki farkın ortadan kalkması,*
- ix. *Başka şirketleri ve ürünlerini takip edebilme imkânı sağlaması,*
- x. *Açık arttırma yoluyla satış yapılabilmesi,*
- xi. *Ülkeler arasındaki saat farkı sebebiyle farklı çalışma saatlerinden kaynaklanan sorunları ortadan kaldırarak gün boyu alıcılara ulaşmayı ve alıcılar tarafından ulaşılabilir olmayı sağlaması ”⁶⁷ olarak açıklanmıştır.*

---

⁶⁶ KOBİTEK, a.g.e., s.1.

⁶⁷ a.g.e.

2.6.2. Alıcılar İçin E-Pazaryerinin Faydaları

Alıcılar için e-pazaryerlerinin faydaları ise;

- i. *“Dünyanın her yerinden kolayca yeni tedarikçiler veya ticari ortaklar bulabilmek,*
- ii. *Çok daha düşük maliyetli satın alma aracı olması,*
- iii. *Aracıları ortadan kaldırarak tedarikçilere ve ürünlere doğrudan ulaşma imkânı sağlaması,*
- iv. *Satın alma sürecinde fiyatlar ve stok düzeyi gibi alanlarda daha fazla alternatifler sağlayarak önemli oranda şeffaflık sağlaması,*
- v. *Ülkeler arasındaki saat farkı sebebiyle farklı çalışma saatlerinden kaynaklanan sorunları ortadan kaldırarak satıcılara gün boyu ulaşabilmeyi ve ulaşılabilir olmayı sağlaması,*
- vi. *Eksiltme veya açık arttırma yoluyla alımları gerçekleştirebilmek,*
- vii. *Ürün ve hizmetlerin nasıl ve nereden temin edinilebileceğine ilişkin elektronik kaynak oluşturabilme imkânı,*
- viii. *Tedarikçi seçiminde farklı alternatifler sağlaması,*
- ix. *Piyasada mevcut ürün ve fiyatı hakkında güncel bilgiye kolayca ulaşmayı sağlaması,*
- x. *Tek bir noktadan, birçok tedarikçi kanalıyla ürünün uygunluğunun ve fiyatının kontrol edebilme imkânı sağlaması”* şeklinde belirtilmiştir.⁶⁸

2.7. Elektronik Ticarete Yaşanan Sorunlar

Günümüzde geleneksel yöntemlerle yapılan ticaret hala dünya pazarının çok büyük bir bölümünü oluşturmakla beraber, elektronik ticaretin hacmi de çok hızlı bir şekilde gelişip büyümeye devam etmektedir.⁶⁹ Tabi ki her konuda olduğu gibi bu konuda da bazı sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

---

⁶⁸ KOBİTEK, a.g.e., s.2.

⁶⁹ İbrahim Kırcova / Pınar Öztürk, **İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar**, İstanbul: İTO Yayınları,2000, s.65.

2.7.1. İnternet Eşitsizliği Sorunu

İnternet, gelişmiş teknolojilerin birleşmesinden oluşan bir ağıdır. İyi çalışan bir iletişim alt yapısının olması, bu alt yapı tarafından desteklenen servis sağlayıcılar, uygulama şirketleri, eğitilmiş personel, yazılım ve donanım benzeri unsurlar olmadan internetin varlığından söz edebilmek mümkün değildir. Bu unsurların hepsi yüksek miktarda yatırımla oluşmakla birlikte internetin gelişmiş ülkelerde daha yaygın olmasının sebebi de budur.⁷⁰

Gelişmiş ülkelerde internet kullanım oranı yüksekken, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde bu oran çok daha azdır. Hem kişisel hem de kurumsal bağlantılar açısından meydana gelen bu fark internet eşitsizliği olarak adlandırılır. Elektronik ticaretin yaygın olmadığı ülkelere ticaret yapmak isteyen şirketlerin geleneksel ticaretle elektronik ticaretin iç içe geçtiği bir politika izlemeleri daha faydalı olacaktır.⁷¹

2.7.2. Güvenlik Sorunu

İnternet ortamında tam olarak bir güvenliğin sağlanamaması; herkes tarafından kullanılabilir bir platform oluşu, belli bir kurum ya da kuruluşa bağlı olmayışı, milyonlarca kullanıcısının olması gibi nedenlere bağlanabilir. Daha önce belirtildiği gibi, kredi kartı kullanımını birçok güvenlik aşamalarından geçmesine rağmen, güvenlik sistemleri henüz bu kadar yaygın değilken bir sürü hırsızlık meydana gelmiş ve kullanıcıların ağ üzerinden işlem yapmaktan kaçınmalarına neden olmuştur.⁷²

---

⁷⁰ Kırcova, Öztürk, **a.g.e.**, s.65.

⁷¹ **a.g.e.**

⁷² **a.g.e.**, s.66.

Şirketler arası pazarda daha çok şirketlerin müşterileri ile ya da üretim, pazarlama, satış, araştırma geliştirme gibi çalışmalarıyla ilgili bilgi tabanlarına yönelik hırsızlık saldırıları çok sık karşılaşılan bir durumdur. Bununla beraber internet sitelerinin tahrip edilerek (hack) kullanılamaz hale getirilmesi de çok ciddi bir sorundur.

Yapılan bir araştırmaya göre ticari web sitelerin diğer sitelere nazaran üç defa fazla saldırıyla uğradığı belirlenmiştir.⁷³ Böylece ticari internet sitelerin bu saldırılarla çok daha fazla zarara uğradığı da anlaşılabilir.

2.7.3. Yasal Sorunlar

İnternet ortamındaki ticaret önceleri yazılı ya da sözlü herhangi bir kanıt dayanmadığı için şirketler yasal olarak daha fazla sorunla karşılaşabiliyordu. Ancak günümüzde elektronik ortamda fatura düzenlemek ve bunu elektronik imza şeklinde imzalamak mümkün hale gelmiştir. Bununla beraber; uluslararası işlemlerde hala bazı sorunlar ortaya çıkmakta, kara ve deniz ticaret hukuku ile çözüme kavuşturulan birçok sorun, elektronik ticaret hukuku ile çözümlenememektedir. Bu gibi ticari faaliyetlerin bir kısmı için yürürlükteki yasalardan yararlanmak mümkünse de bazı sorunlar hala askıda kalmaktadır.⁷⁴

Hukuk sistemimize bakıldığında, internet ve elektronik ticaret konusunda uluslararası işlemlerde olduğu gibi bazı hususların çözümü bulunmakla beraber internet üzerinden yapılan özel hukuk ilişkilerinin daha çok sözleşmeye dayalı işler olması sebebiyle genel olarak bakıldığında mevcut hükümler yeterli gözükmele beraber, sözleşme dışı ilişkilerde boşluklar ortaya çıkmaktadır.⁷⁵

---

⁷³ Kırcova, Öztürk, **a.g.e.**, s.67.

⁷⁴ **a.g.e.**

⁷⁵ Canpolat, **a.g.e.**, s.24.

2.7.4. Elektronik Sözleşmelerle İlgili Sorunlar

Elektronik sözleşmeler; internet sitesi üzerinde alıcı ve satıcının karşılıklı alım satım niyetini karşılıklı olarak ifade etmeleri sonucunda oluşur. Bir sözleşmenin hukuki bir değer taşıması için yazılı veya sözlü yapılması gerektiği halde, internet üzerinde taraflar olmayıp, sözleşmenin kimler tarafından oluşturulduğu belli değildir.

Elektronik sözleşmelerle ilgili herhangi bir sorun çıktığında bu sorunun nasıl çözüleceği ile ilgili kesin kurallar yoktur. Örneğin internet üzerinden belli bir fiyattan belli bir miktarda sipariş veren alıcının siparişinin teslim edilmemesi durumunda hangi yola başvurusu gerektiği belli olmadığı gibi, bir şirketin stoklarının sınırsız olması da mümkün değildir. Aynı anda birden fazla müşterinin toplamda, stok sayısından fazla sipariş vermesi durumunda alıcıların mağduriyetinin nasıl giderileceği konusu hala açıklanmış değildir.

2.7.5. İmza Sorunu

Bir sözleşmenin hukuken bağlayıcı olmasının en önemli unsuru imza ile bir sorumluluk yüklenir, bu şekilde sözleşmenin şartlarını ve tarafları güvence altına almakla beraber anlaşmazlık durumlarında karşı tarafın onayını gösteren bir delil olarak da kullanılır. Ancak elle atılan imza benzeri bir imzayı, internet ortamında atmak neredeyse imkânsızdır. Bu sorunu gidermek için dijital (elektronik) imza sistemi geliştirilmiştir. Dijital imza, elektronik belgelerin özel bir şifreleme yöntemi ile imzalanmasıdır.

Elektronik imza sisteminin ortaya çıkmasıyla birlikte artık elektronik imzanın, klasik ıslak imzadan daha güvenli olduğu söylenebilir.⁷⁶ Bu konu üçüncü bölümde detaylıca incelenecektir.

---

⁷⁶ Kırcova, Öztürk, **a.g.e.**, s.67.

2.7.6. Şifreleme Sorunu

İnternet üzerinden gönderilen ticari veya kişisel bilgi içermesi sebebiyle üçüncü bir şahsın eline geçmesi istenmeyen bilgilerin karşı tarafa güvenli bir şekilde iletmek için şifreleme sistemi kullanılmaktadır. Söz konusu şifreleme sistemi, bilgilerin sadece taraflarca okunabilecek hale getirilmesi işlemi olup internet ortamında mesajların güvenliği bu şekilde sağlanır. Şifreleme sisteminin bir başka özelliği ise dijital imzalı metinlerin kim tarafından imzalandığının belli olabilmesidir.

Şifre programlarının kontrolü amacıyla ülkemizin de taraf olduğu uluslararası ihracat kontrolünü düzenleyen Wassenaar Sözleşmesi hükümleri uygulanır.⁷⁷ Ancak şifre konusundaki standartlar henüz uluslararası alanda tam anlamıyla kabul görmemiş olmaması sebebiyle bu konuda hala eksiklikler mevcuttur.⁷⁸

Şifreleme yönteminde güvenliğin sağlanabilmesi için bazı şifreleme yöntemleri kullanılmaktadır. Bunların;

- “Gizli (simetrik) anahtar algoritması
- Açık (simetrik olmayan) anahtar algoritması
- Gizli ve açık anahtar algoritması” şeklinde olduğu görülmektedir.⁷⁹

Gizli anahtar algoritması, şifrenin hazırlanma ve çözülme aşamaları için ayrı anahtar kullanmakta ve iletiyi çözebilmek için alıcı, kullanılan anahtarın çeşidini bilmek zorundadır.⁸⁰

Açık anahtar algoritmasında ise; şifrenin yapımı ve çözümü için farklı anahtarlar kullanılıp, bu sebeple de şifrenin yapımında kullanılan anahtar çeşidi bilinse dahi, bu anahtar vasıtası ile şifreyi çözmek mümkün değildir.⁸¹ İki algoritma çeşidini karşılaştırmak gerekirse gizli anahtar algoritmadaki şifrenin çözümü, açık

⁷⁷ Kırcova ve Öztürk, **a.g.e.**, s.67.

⁷⁸ **a.g.e.**, s.68.

⁷⁹ Erdem ve Efiloğlu, **a.g.m.**, s.14.

⁸⁰ **a.g.m.**, s.15.

⁸¹ **a.g.m.**

anahtar algoritmadakinden çok daha kısadır. Yine aynı sebeple açık anahtar algoritmaların gizli anahtar algoritmalara oranla çok daha güvenli olduğu belirtilmiştir.⁸²

2.7.7. Altyapı Sorunu

İnternetin varlığı ve sürekliliği iletişim alt yapıları ve bilgi teknolojileri vasıtası ile sağlanır. Buna bağlı olarak dünyanın her yerinden her an yapılabilen elektronik ticaret, en gelişmiş iletişim şebekesi ve bilgisayarlarla bu şebekeye bağlanan bilgi teknolojileri ile yapılır. Elektronik ticaretin kapsamı ve kullanımının her geçen gün büyümeye devam etmesi altyapı sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Zamanla ortaya çıkan alt yapı sorunlarını;

- i. *“Telekomünikasyon altyapısı geliştirilip herkesin bu hizmetlerden yararlanması sağlanmalıdır,*
- ii. *İletişim ve bilişim teknolojisi pazarlarının rekabete açılması gerekmektedir,*
- iii. *İletişim alanında teknik standartların belirlenmesi gerekir,*
- iv. *Hizmet sağlayıcılar, kullanıcılar ve tüketiciler için güvenli bir ortam tesis edilmelidir”* şeklinde sıralamak mümkündür.⁸³

2.7.8. Spamming Sorunu

İnternet ortamındaki her kullanıcının, her kuruluşun ve her şirketin bir elektronik posta servisi vardır. Bu adresler internet servis sağlayıcılarında kayıtlıdır. Söz konusu adreslerin ticareti yapılmakta ve çeşitli şirketler tarafından isteyene belli bir ücret karşılığında satılmaktadır. Çoğunluğu konuyla ilgisi olmayan kişilere gönderilen bu mesajların meydana getirdiği rahatsızlık spamming olarak adlandırılmaktadır.⁸⁴

---

⁸² Erdem ve Efiloğlu, **a.g.m.**, s.15.

⁸³ Canpolat, **a.g.e.**, s.26.

⁸⁴ **a.g.e.**

2.7.9. Vergi Sorunu

Elektronik ticarete özellikle uluslararası işlemlerde vergi büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bütün işlemlerin internet ortamında gerçekleştirildiği durumlarda yapılan parasal işlemlerin hangi işlem kapsamında olduğunun belirlenmesi sorun olmakta, beraberinde vergi kayıpları ile uluslararası ticari işlemlerde çifte vergilendirme sorunları da ortaya çıkmaktadır.⁸⁵

2.7.10. Denetim Sorunu

İnternetin herhangi bir ülke veya kurum tarafından denetlenmemesi çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olmakla beraber aynı ortamda iki farklı ülkeye bağlı şirketler için farklı uygulamalar da ortaya çıkmaktadır. Bunlar ancak bir denetim kurumunun yetkilendirilmesi ve bununla ilgili hukuki düzenlemelerin yapılması ile çözüme kavuşabilir.⁸⁶ Ülkemizde bu konuda birçok düzenleme yapılmış ve “Avrupa Birliği Siber Suçlar Sözleşmesi”ne taraf olunmuş ve 2 Mayıs 2014 tarih ve 6500 sayılı kanun ile onaylanarak Resmi Gazete⁸⁷’de yayınlanmıştır.

2.7.11. Dil Sorunu

İnternet ortamında işlemlerin çoğunlukla İngilizce olması sebebiyle genelde internetin resmi dilinin İngilizce olduğu kabul edilir. Hâlbuki internetin dünyanın her yerine ulaştığı düşünüldüğünde İngilizce bilmeyen insanların dil sorununun ortaya çıkması kaçınılmazdır.⁸⁸ İnternet üzerinden otomatik çeviri yapan programlarla ve her şirketin kendi hedef kitlesine hitaben internet sitesini çeşitli dillerde düzenlemesiyle de bu soruna bir çözüm bulunabilir.

---

⁸⁵ Canpolat, **a.g.e.**, s.26.

⁸⁶ Kırcova ve Öztürk, **a.g.e.**, s.68.

⁸⁷ RG., T. 02.05.2014, S. 28988.

⁸⁸ Kırcova ve Öztürk, **a.g.e.**, s.69.

2.8. Dünyada ve Türkiye’de Elektronik Ticaret

Elektronik ticaret uygulamaları dünyada hızlı gelişme göstermiş, bunun yansımaları ülkemizde de karşılığını bulmuştur. Bu bölümde kısaca dünyada seçilmiş ülkelerden Amerika, Japonya ve Avrupa Birliği’ndeki e-ticaret uygulamalarının başlangıcı ve Türkiye’de kurumsal olarak seçilmiş *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ)*’lerdeki durum irdelenecektir.

2.8.1. Avrupa Birliği’nde E-Ticaret

AB’nin, 1980 yılından itibaren elektronik ticaret alanında önemli çalışmalar yapmasının sonucunda 1994 yılında Avrupa Komisyonu tarafından resmi olarak “*Elektronik Ticaret Girişimi (Electronic Commerce Initiative)*” başlatılmıştır.

Avrupa Komisyonu tarafından 1997 yılında yayınlanan resmi haberleşme dokümanı ile Avrupa Birliği’nin elektronik ticaretle ilgili hedefi olarak Avrupa’da elektronik ticaretin hızla gelişmesini sağlamak olarak amaçlanmıştır.⁸⁹ Bununla birlikte; elektronik ticarete olan güveni ve tek bir pazara tam olarak girişi sağlamak da belirlenen hedeflerin içerisinde yer almaktadır.⁹⁰ Ayrıca bu şekilde elektronik işlemlerde para birimi olarak da Euro’nun yaygın olarak kullanımı da, elektronik pazarın AB düzeyinde gelişmesine imkân sağlayacağı düşünülmüştür.

Avrupa Birliği Komisyonu 8 Aralık 1999 tarihinde E-Europe girişimini başlatmıştır. Söz konusu girişimin amacı; bütün Avrupa kapsamında dijital teknolojilerin yaygınlaşması ve bunun kullanılması için Avrupalıların gerekli beceri ve birikime sahip olmasını sağlamaktır. E-Europe girişimi Avrupa ekonomisinin modernleştirilmesi ve teknolojinin gelişimine ayak uydurabilmesi için önemli bir

---

⁸⁹ Canpolat, a.g.e., s. 30.

⁹⁰ a.g.e., s.31.

role sahiptir. Bu sebeple de Aralık 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesi'nde E-Europe girişimi Avrupa Konseyi tarafından kabul görmüştür.⁹¹

E-Europe girişimi ile; Avrupa'nın teknolojik gücünün artırılması, eğitim imkanlarından faydalanma ve var olan girişimci potansiyelin ortaya çıkması için elektronik ortamda ekonominin avantajlarından tam olarak verim alınabilmesinin mümkün hale gelmesi amaçlanmıştır.⁹²

Avrupa Birliği çerçevesinde, bilgi toplumunun oluşabilmesi için birçok tedbirler alınmıştır. Bunlara örnek olarak; "telekomünikasyonun liberalleşmesini arttırmak, elektronik ticaret konusunda yasal bir çevrenin oluşmasını sağlamak vb" alanlarda faaliyetlerin desteklenmesi gösterilebilir.⁹³

Avrupa Birliği Komisyonu; Haziran 2000'de devlet başkanlarının talep etmesi sonucunda Feira Zirvesi'nde "*E-Europe Eylem Planı*"nı kabul edip, bu plan çerçevesinde çalışmalara başlamıştır.

E-Europe Eylem Planı 'nın temel hedefleri şu şekilde belirtilmiştir;

- I. "Her evin, okulun, işyerinin ve kamu binasının internet bağlantısının olması,
- II. Sayısal konulardan haberdar, girişimci bir Avrupa'nın sağlanması,
- III. Toplumsal olarak kabul görülmüş olan bilgi toplumu oluşturmaktır."⁹⁴

Avrupa Birliği tarafından elektronik ticaret alanında yasal düzenleme yapılırken dikkate alınması gereken hususlar aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

---

⁹¹ Canpolat, a.g.e., s.30.

⁹² a.g.e., s.31.

⁹³ a.g.e., s.32.

⁹⁴ a.g.e.

- i. *“Faydalı bir yasal düzenleme için gereksiz düzenlemelerin yapılmaması gerekir,*
- ii. *Düzenlemelerin hepsinde tek Pazar özgürlüğü amaçlanmalıdır,*
- iii. *Düzenlemeler iş hayatı gerçeklerine uygun bir şekilde yapılmalıdır,*
- iv. *Düzenlemeler eksiklikleri ve hedefleri tamamlayacak şekilde hazırlanmalıdır.”⁹⁵*

Avrupa Birliği’nde, e-ticarette güveni sağlayıp tek pazara girme amacıyla, yukarıda bahsedilmiş olan bilgiler ışığında, elektronik ticaretin yasal çerçevesini düzenlenmiş olan 08.06.2000 tarihinde 2000/31 “Elektronik Ticaret Yönergesi” yürürlüğe girmiş, bu kapsam Avrupa Birliği içerisinde internetin hukuki alanları belirlenerek kabul edilmiştir.⁹⁶

2.8.2. Amerika’da E-Ticaret Uygulamaları

Amerika Birleşik Devletleri (ABD); internetin doğduğu ve en yaygın olarak kullanıldığı ülke olup, elektronik ticaret konusunda dünyada lider ülkelerdendir. Bunun sebebi de devletin bilim ve teknoloji alanına verdiği önem ve bu alan için yaptığı büyük yatırımlardır. Yatırımın karşılığı da ABD’yi elektronik ticaretin en yaygın olarak kullanıldığı ülke durumuna getirmiştir. Bugün bakıldığında dünyanın en çok alışveriş yapılan siteleri ABD kaynaklı siteler olup en çok bilgisayar ve internet kullanımı da ABD’dedir.⁹⁷

ABD ekonomisinin de dünyada en büyük ekonomi olmasının sebebi; bilişim teknolojilerinde en üst seviye olmaları ve internet kullanımının her alanda yaygın olmasıdır. Bunun sonucu da çoğu teknolojik buluşların ve internet ortamında en çok kazanan şirketlerin kaynağının ABD olması sonucunu doğurmuştur.

---

⁹⁵ Fırat Keskin, “**Avrupa Birliği Hukukunda Elektronik Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler**”, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008, s.23.

⁹⁶ Keskin, **a.g.e.**, s.23.

⁹⁷ Canpolat, **a.g.e.**, s.32.

ABD’de elektronik ticaret konusundaki uygulamaları;

- “*Ulusal Bilgi Altyapıları kapsamında National Information Infastructure (NII) e-ticaret altyapı programı hazırlanmış,*
- *1995 yılında “Federal Elektronik Ticaret Ekibi” oluşturulmuş, elektronik ticaretin hükümet tarafından kullanılma olanakları değerlendirilmiş,*
- *ABD’nin genel yaklaşımı, “Küresel Elektronik Ticaret İçin Bir Çerçeve” dokümanı ile açıklanmış,*
- *Mart 1994 yılında Başkan Yardımcısı A.Gore, Buenos Aires’de Dünya İletişim Konferansı’nda yaptığı konuşmada elektronik ticaret alanında güçlüklerin kaldırılmasına değinilerek” gelişmesini devam ettirmiştir.*⁹⁸

Dönemin başkan yardımcısı A. Gore’a göre ⁹⁹ , ABD’de hükümet politikasının iletişim alanında benimsemesi gereken ilkeler; “*hükümet tarafından kontrol edilen iletişim şirketlerinin özelleştirilmesi vasıtasıyla özel sektör yatırımlarının teşviki, monopol niteliği taşıyan telefon sektöründe rekabete imkan tanınması, iletişimin adil fiyat politikası ile yapılmasının güvence altına alınması, piyasaların yabancı yatırımcılara açılması ve tekelleşmeye karşı uygulamaların güçlendirilmesi, sistemin açık girişe dayandırılarak kullanıcıların geniş bir bilgi ve hizmet alanına girebilmesi, teknolojik gelişme ile birlikte esnek, rekabetçi, bağımsız bir düzenleme oluşturulması”* şeklinde belirtilmiştir. Bu açıklama ile diğer ülkelerdeki politikacılara, elektronik ticaret sistemlerine karşı güvenin sağlanması ve gerektiğinde sorunsuz çalışan bir internet altyapısı oluşturmak için yasal adımların atılması yönünde öneri getirilmiştir.

ABD hükümeti bu aşamada elektronik ticaretin yaygınlaşmasını sağlamak için beş temel ilkeyi içeren bir politika açıklamıştır. Bu temel ilkeler;¹⁰⁰

---

⁹⁸ Nusret Ekin, “Bilgi Ekonomisinde Elektronik Ticaret”, **İTO Yayınları**, S. 1998-61 (Kasım 1998), s.142.

⁹⁹ Canpolat, **a.g.e.**, s.33.

¹⁰⁰ Ekin, **a.g.e.**, s.142.

“Özel sektörün öncülük etmesi,

Hükümetin elektronik ticarete aşırı sınırlamalardan kaçınması,

Hükümetin ancak; açık, sürekli ve basit bir yasal ortam oluşturma konusunda sınırlı bir müdahalesinin olması,

Hükümetlerin internetin kendine özgü yapısını kabul etmeleri gerekliliği,

İnternet temelli elektronik ticaretin küresel düzeyde kolaylaştırılmasının sağlanması” olarak belirtilmiştir.

Bütün bu gelişmeler 1994 yılında hayata geçirilmiş olup hükümetin zamanla bu politikardan vazgeçmeyip yenileyerek devam ettirmesi sebebi ile bugün ABD bilişim teknolojisi açısından dünyada önderliğini sürdürmektedir.

2.8.3. Japonya’da E-Ticaret Uygulamaları

Japonya e-ticaretin gelişimi ve yaygınlaşması için kurumsal olarak çalışan, bunlarla ilgili projeler yürüten ülkelerin başındadır. Bu çalışmalar ilk olarak 1996 yılında *Japonya Elektronik Ticareti Geliştirme Merkezi (Electronic Commerce Promotion Council of Japan – ECOM)* ’nin kurulması ile tam olarak başlamıştır.¹⁰¹

ECOM, tarafların katılımı ile pilot projeler uygulayarak elektronik ticaret ile ilgili uygulamaları geliştirip sorunlarını tespit etmekte ve bu sorunların çözümü için çalışmalar yapmaktadır.

ECOM, hızla yaygınlaşan ve her geçen gün gelişmeye devam eden elektronik ticaret işlemlerinde üzerinde durulması gereken konuların, *“malın dağıtımı, fikri*

---

¹⁰¹ Canpolat, a.g.e., s.34.

*mülkiyet hakları, vergilendirme, işletmenin yönetimi” şeklinde olduğunu ifade etmiştir.*¹⁰²

2.8.4. Türkiye’de Elektronik Ticaret Uygulamaları

Elektronik ticaretin Türkiye’deki uygulamalarından kurumsal olarak seçilmiş *Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme (KOBİ)*’deki uygulamaları kısaca irdelenecektir.

2.8.4.1. Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmenin Tanımı ve Özellikleri

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) yönetmeliğinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımı şu şekilde yapılmaktadır; “ *imalat sanayi sektöründe 1-50 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri küçük; 51-150 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri ise orta ölçekli sanayi işletmelerini ifade eder*”.¹⁰³

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerindeki farklılıklar sebebiyle uluslar arası bir KOBİ tanımlaması yoktur. İşletme büyüklüklerinin genel değerlendirilmesi kapsamında; iş gören sayısı, kullanılan üretim tekniği, kullanılan teknoloji, kullanılan enerji miktarı, üretilen malın özellikleri, zaman, ekonomik düzey, sanayileşme düzeyi, pazarın büyüklüğü, faaliyette bulunulan iş kolu, kuruluş ve aşamalar önemli bir yer tutar.¹⁰⁴

İşletme büyüklüğünün belirlenmesinde, istihdam edilen personel sayısı ele alındığında; ücretli iş gören çalıştırmayıp, sadece işletme sahibi ve aile bireylerinin çalıştığı işletmeler esnaf işyerleri; 1-49 arası iş gören çalıştıran işletmeler çok küçük; 50-99 arası iş gören çalıştıranlar küçük; 100-499 arası iş gören çalıştıranlar

---

¹⁰² Uygur, a.g.e., s.57.

¹⁰³ KOSGEB, **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik**, (Çevrimiçi) <http://kosgeb.gov.tr> , (Erişim Tarihi: 20.04.2015), s.1.

¹⁰⁴ Alptürk, a.g.e., s.569.

orta; 500 ve üzeri iş gören istihdam edenler ise büyük ölçekli işletme olarak kabul edilebilir.¹⁰⁵

KOBİ'lerin büyük işletmelerle rekabette şansının düşük olduğu düşünülse de halkın içinden olmaları sebebiyle girişimciye, müşteri ve personelle daha yakın ilişkiler içerisine girme konusunda büyük avantaj sağlayabilir. Ayrıca bir diğer avantaj da; KOBİ'lerin daha küçük işletmeler olması sebebiyle pazarlama, üretim ve hizmet konusunda daha esnek olabilmeleridir.

KOBİ girişimcileri yerel pazarın içinde oldukları için bu pazarı büyük işletmelerden daha iyi tanır, pazarın eksikliklerini daha iyi görebilirler. Özellikle müşterilerle olan yakın ilişkileri sebebiyle bu konuda büyük işletmelerden daha üstündürler. KOBİ'lerin en önemli özelliklerinden birisi de KOBİ'lerin sahibi ya da kurucusunun işletme ile bütünleşmiş hale gelmesidir. Bu özellik KOBİ'lere müşteri ve personelle daha iyi ilişki kurması açısından bir avantaj sağlasa da teknoloji çağının getirdiği yeniliklere uyum ve kurumsallaşma konusunda bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁶

Ülkemizde KOBİ'lere destek sağlayan iki büyük kuruluş mevcuttur. Bunlardan biri olan Halkbank, KOBİ'lere teşvik amaçlı destekte bulunmaktadır. Bir diğer büyük kuruluş ise *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)*'dir. KOSGEB'in desteği ise Halkbank'a göre çok daha geniş kapsamlıdır. KOSGEB; organizasyona yönelik eğitim çalışmaları yapmak, üniversiteler ve sanayi iş birliği yaparak programlar organize etmek, veri tabanı geliştirmek, bilgi ağı kurmak gibi çeşitli konularda KOBİ'lere destek sağlayan kuruluşlardan biri olup bu konuda çok önemli bir işleve sahiptir.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Alptürk, a.g.e., s.570.

¹⁰⁶ a.g.e.

¹⁰⁷ a.g.e., s.571.

2.8.4.2. KOBİ'lerin Elektronik Ticaret Boyutu

Elektronik ticaret, KOBİ'ler için etkili ve ucuz bir pazarlama fırsatı sağlamıştır. KOBİ'ler bu sayede dünya çapında milyonlarca kişi ve kuruluşu hedefleyebilmişlerdir. KOBİ'ler; elektronik ticaret vasıtasıyla yüksek miktarda yatırım ve harcama yapmadan birçok pazara girebilme, buralara hızlı, kaliteli ve ucuz ürün satabilme ve nihayet kendileri de bu yolla ucuz hammadde teminini elde etme imkânlarını bulabilmektedirler.¹⁰⁸

KOBİ'ler açısından uluslararası pazarlarda geleneksel yöntemlerle iş yapabilmek, bu şekilde büyük şirketlerle rekabet etmek içinde bulunduğumuz teknoloji çağında mümkün görülmemektedir. Pazarlama kanallarından yoksun, her geçen gün gelişmekte olan teknolojiye ayak uydurmayı geleneksel yöntemlerle ticaret yapmaya çalışan KOBİ'ler, elektronik ticarete varlıklarını sürdüremedikleri takdirde, elektronik ticaret yapan firmalar karşısında piyasada tutunmaları çok zor olacaktır.

Elektronik ticaret, KOBİ'ler için büyük firmalarla rekabet edebilecekleri bir imkân oluşturmuştur. İnternet üzerinden satış yapan sanal mağaza olarak adlandırılan elektronik pazaryerleri, KOBİ'lere etkili ve ucuz bir pazarlama kanalı sunarak dünyanın her yerinden müşterilere hitap edebilmeyi sağlamıştır.

KOBİ'ler açısından büyük işletmelerle rekabette büyük fırsatlar sunan elektronik ticaret, KOBİ'lere yüksek yatırım ve harcama yapmadan birçok pazara girebilme, bu pazarlarda hızlı, ucuz ve kaliteli ürün sunabilme imkânı sağlamaktadır.¹⁰⁹ Bu imkânların yanında; KOBİ'lerin üretime dayalı bir yapılarının olması, art arda gelen ekonomik krizler, Türk parasının dolar ve euro karşısında değer kaybetmesi, internet teknolojilerine yatırım yapmalarını ve bunun için kaynak ayırmalarını zorlaştırmaktadır.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Alptürk, **a.g.e.**, s.572.

¹⁰⁹ Serdar Şimşek, “**Türkiye’de Elektronik Ticaret ve E-Ticaretin KOBİler Üzerindeki Etkisi**”, (İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2012, s.52.

¹¹⁰ Alptürk, **a.g.e.**, s. 573.

İnternet, özellikle KOBİ'lerin ticari hedeflerini yeniden gözden geçirmelerine sebep olmuştur. Uluslararası ticaretteki teknolojik gelişimi yakalayan firmalar, sanal dünyada mağaza açarak yeni müşterilere ulaşmaya çalışmaktadır. Yedi gün yirmi dört saat açık ve dünyanın her yerinde şubesi olan mağaza açma, işletme maliyetleri internetle birlikte KOBİ'lerin karşılayabileceği seviyeye inmiştir.¹¹¹

İnternette açılan bir mağaza, işletmeye çok düşük ücrette mal olduğu için bu durum direk olarak malların satış fiyatlarına da yansımaktadır. İnternet, işletmelerle sürekli müşteri ile irtibatta olabilme, sorunlara anında çözüm bulabilme imkânı da sağlamıştır.

Dünyadaki tüm bu gelişmelere karşın e-ticaretin KOBİ'ler açısından en yüksek seviyede faydalı olabilmesi için öncelikle hedef pazarın belirlenmesi gerekir. Yine bununla birlikte elektronik ticarete başarıya sahip olabilmek için teknik bilgiye ihtiyaç vardır. KOBİ'ler için en önemli maliyet bu bilgiye ve birikime sahip olabilmek için katlanılacak olan maliyetlerdir. Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'ler elektronik ticaret açısından zayıf kalmaktadır. Bunun en önemli sebebi özellikle Anadolu'daki işletmelerin aile temelinde örgütlenmiş olmasıdır. Aile çerçevesinden bir türlü kurtulamayan işletmeler kurumsallaşma ve elektronik ticaret için gereken iş ve görev standartlarını oluşturmakta zayıf kalmaktadır. Buralarda geleneksel hale gelmiş yaşam şekli sebebiyle teknolojiye yapılan yatırımın küçümsenmesi ve insan kaynaklarındaki yetersizlikler sonucu KOBİ'ler elektronik ticaret dünyasında istenilen düzeye ulaşmada zayıf kaldığı gözlenmiştir.¹¹²

---

¹¹¹ Alptürk, a.g.e., s. 574.

¹¹² a.g.e., s.575.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK TİCARET KANUNU'NDA ELEKTRONİK İŞLEMLER VE GÜVENLİ ELEKTRONİK İMZA

3.1. Elektronik Ortamda Yapılan İşlemler

Küreselleşme ve Avrupa Birliği üyelik süreci ile birlikte elektronik işlemler hayatımızın vazgeçilmezi haline gelmiştir. Her geçen gün gelişen ve bununla birlikte hızlıca yayılan elektronik işlemlerin yasal bir düzenleme altına alınması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu bölümdeki çalışmada bu gelişime ayak uydurmak ve *Avrupa Birliği*'ne uyum sağlamak için 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu (TTK)*¹¹³ ile bununla birlikte "*Elektronik İmza Kanunu*" düzenlemeleri getirilmiştir. Biz bu bölümde bu kanunlarla getirilen düzenlemeleri irdeleyeceğiz.

3.2. TTK ile Getirilen Düzenlemeler ve Yükümlülükler

Türk Ticaret Kanunu'nda elektronik işlemlerle ilgili yasal düzenlemeler şu şekilde sınıflandırılabilir¹¹⁴:

- İnternet sitesi kurma mecburiyeti,
- Belgeler, beyanlar ile senetlerin elektronik ortamda düzenlenme ve işlem görmesi,
- Elektronik ortamda yönetim kurulu ve genel kurul,

¹¹³ RG., T. 14.02.2011, S.27846.

¹¹⁴ Tayfun Ercan, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012, s.205.

- Ticaret sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması ve işlemlerin elektronik ortamda yapılabilmesi,
- Defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve saklanması,
- Elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerlerin sermaye olarak konulabilmesi,
- Güvenli elektronik imza.

Elektronik işlemler açısından en önemli ve temel koşul; bilgi güvenliğinin sağlanmasıdır. İşlem ve bilgi güvenliğinin sağlanması ile birlikte; işlemi gerçekleştiren kişinin kimliğinin tespit edilebilmesi ve işlemin yapıldığını inkâr edememesi, işlemin ne zaman gerçekleştirildiği, işlem gerçekleştirildikten sonra işlemle ilgili kayıtların değişiklik yapılamaması veya yapılan değişikliklerin belli olması gerekmektedir. İşlem sonucunun taraflar arasında güvenli bir şekilde transferinin sağlanması, işlem kayıtlarının güvenli ortamda arşivlenmesi, işlem sonuçlarının denetlenebilirliği ve ihtiyaç duyulan durumlarda işlemin gizliliğinin sağlanabilmesi gerekir.¹¹⁵ Gizliliğin sağlanması yanında erişimin kolaylığı ve şeffaflığın da sağlanması için TTK ile sermaye şirketlerine elektronik ortamda yapılması mecburi kılınan birçok sorumluluklar ve yükümlülükler getirilmiştir. Bu sorumluluk ve mecburiyetlere aşağıda kısaca değinilmiştir.

3.2.1. TTK' da İnternet Sitesi Açma

6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu* ile getirilen yeniliklerle beraber en üst düzeyde şeffaflığın sağlanması amaçlanmıştır. *TTK m.1524* ile 01.07.2013 tarihinden itibaren sermaye şirketlerine; bir internet sitesi açmak, şirketin internet sitesi önceden mevcutsa, bu sitenin belli bir bölümünün herkese açık olacak şekilde düzenlenmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yükümlülük sadece sermaye şirketleri açısından getirilmiş, şahıs şirketleri ve adi ortaklıklar bakımından internet sitesi kurma zorunluluğu öngörülmemiştir.¹¹⁶ Ayrıca sermaye şirketlerine getirilen bu

---

¹¹⁵ Ercan, a.g.e., s.206.

¹¹⁶ a.g.e., s.207.

yükümlülük, 31.05.2013 tarihli ve 28663 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitelerine Dair Yönetmelik”¹¹⁷ ile düzenlenmiştir.

3.2.1.1. TTK’ da İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü Olan Şirketler

*Türk Ticaret Kanunu m.1524 ile ilgili yönetmelik m. 2 uyarınca TTK ’nın denetime ilişkin 397. maddesine göre belirlenir. Buna göre; 23 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan “Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar” kapsamında; “bağımsız denetime tabi olacak şirketler, aynı zamanda internet sitesi açarak söz konusu yönetmelik ile belirlenen ilanları da bu internet sitesinde yapmakla yükümlüdürler.”*¹¹⁸

*“Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar”*¹¹⁹ ile birlikte hangi şirketlerin bağımsız denetime tabi olması gerektiği düzenlenmiştir. Bu karar göre tek başına veya bağlı ortakları ve iştirakleriyle birlikte aşağıda belirtilen ölçütlerden en az ikisini sağlayan şirketler ile karar ekinde yer alan şirketler bağımsız denetime tabi olacaktır. Bunlar;

- i. “Aktif toplamı 150 milyon ve üstü Türk Lirası,
- ii. Yıllık net satış hâsılatı 200 milyon ve üstü Türk Lirası
- iii. Çalışan sayısı 500 ve üstü olan şirketlerdir.”¹²⁰

3.2.1.2. TTK’ da İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü

Sermaye Şirketlerinin Açacakları İnternet Sitesine Dair Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra kurulan şirketlerin, ticaret siciline tescil tarihinden itibaren üç ay, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulmuş şirketlerin ise

---

¹¹⁷ RG., T. 31.05.2013, S. 28663.

¹¹⁸ Erdem & Erdem Avukatlık Bürosu, **Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sermaye Şirketlerinin İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü**, (Haziran 2013), <http://www.erdem-erdem.com> (Erişim Tarihi: 15.04.2015), s.1.

¹¹⁹ RG., T. 01.02.2015, S. 29254.

¹²⁰ Mehtap Karakoç, “Türk Ticaret Kanunu İle Birlikte Bağımsız Denetimde Meydana Gelen Gelişmeler”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz 2013, s.20.

01.07.2013 tarihinden itibaren üç ay içinde, yani 01.10.2013 tarihine kadar internet sitesi açmaları ve kanunda belirtilen zorunlu içeriği yayınlamaları gerekir. Bu tarihlerden sonra kapsama dâhil olan şirketler ise, kapsama dâhil olmalarından itibaren üç ay içinde internet sitesi açmak ve kanunda belirtilen zorunlu içeriği yayınlamak zorundadır.¹²¹

İnternet sitesinde yayımlanması gerekenler, mevzuatta belli bir süre belirtilmiş ise bu süre içinde, belirtilmemiş ise yayımlanması gereken hususu doğuran işlem veya durumun gerçekleştiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde siteye konulmalıdır. Şirketin kuruluşundan, internet sitesi açılmadan önce var olan ve yayımlanması gereken içeriklerin ise sitenin açıldığı tarihte derhal siteye konulması gerekir.¹²²

Şirketler, internet sitelerini düzenlemede erişime açılması gereken içeriği güvenli ortamda tutma, şirketin erişimine hazır bulundurma ve arşivleme benzeri faaliyetler için, *Gümrük ve Ticaret Bakanlığı* tarafından verilen faaliyet izni ile yürütülen özel hukuk tüzel kişisi olan merkezi veri tabanlı hizmet sağlayıcısından destek alabilirler. Bu şirketler açısından bir zorunluluk olmayıp onlara fayda sağlamak için sunulmuş bir hizmettir.¹²³

3.2.1.3. TTK' da İnternet Sitesi İçeriği

İnternet sitesi kurma yükümlülüğü hükmünün amacı kısıtlama getirmek değil, şeffaflığı arttırmaktır. İnternet sitesinde yayımlanabilecek belge, rapor, çağrı, tablo ve bilgilere dair bir kısıtlama getirilemez sadece bir takım hususların internet sitesinde yayımlanması yönetmelik ile zorunlu tutulmuştur.¹²⁴

İnternet sitesinde bulunması gereken içerik süreye göre ayrılmıştır. Sürekli olarak erişime açık olacak bilgilerden bir tanesi; şirketin ticaret unvanı, merkezi,

---

¹²¹ Erdem & Erdem Avukatlık Bürosu, **a.g.e.**, s.2.

¹²² **a.g.e.**

¹²³ **a.g.e.**

¹²⁴ **a.g.e.**

ödenen ve taahhüt edilen sermaye miktarı ve şirketin yönetim organlarının üyeleri ile denetçiye dair bilgilerdir. Sürekli erişime açık olması gereken bir diğer bilgi de; anonim ve limited şirketlerde bir tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi veya müdür olarak seçilmesi halinde bu tüzel kişiye ve onun temsilcisine dair bilgilerdir. Sürekli olarak erişime açık olacak bilgilerde yapılan değişikliklerin de yapıldıkları tarihte internet sitesinde yayımlanması mecbur kılınmıştır.

3.2.1.4. TTK’ da İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğüne Uyulmamasının Sonuçları

İnternet sitesi kurmakla yükümlü bir şirket, internet sitesi kurmadığı veya internet sitesinde yayımlanması gereken hususları yayımlamadığı sürece *TTK m. 1524*’te belirtilen yaptırımlarla karşı karşıya kalacaktır. İnternet sitesinde yayımlanması gereken bir karar yayımlanmazsa, kanuna aykırılık ortaya çıkar ve söz konusu kararın iptal edilmesi gerekir. Genel kurul kararının iptal edilmesiyle beraber yönetim kurulu sorumlu tutulur ve işlemin geçerlilik kazanamama ihtimalini de beraberinde getirebilir.¹²⁵

İnternet sitesi kurma yükümlülüğüne uyulmaması karşılığında oluşacak cezai yaptırımlar *TTK m. 562*’de düzenlenmiştir. Söz konusu maddede düzenlenen hükümlere göre; “*internet sitesi kurmayan şirketin yönetim kurulu organı üyeleri, yüz günden üç yüz güne kadar adli para cezası ile ayrıca aynı maddede belirtilen internet sitesine konulması gereken içeriği usulüne uygun bir şekilde koymayan failler yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*”. Sorumlu kişiler anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri, limited şirketlerde müdürler ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yönetici olan komandite ortaklardır.¹²⁶

İnternet sitesi kurma yükümlülüğüne uymayan şirketlere karşı uygulanacak cezai yaptırımlar şikâyete tabi değildir. Gerekli bilgilerin yer almaması veya bu bilgilere erişimin engellenmesi halinde herkes yasal yollara başvurabilir. Söz

---

¹²⁵ Soner Altaş, “Yeni Türk Ticaret Kanuna Göre İnternet Sitesi Açma ve Yönlendirilmiş Mesaj Bulundurma Zorunluluğu”, **Mali Çözüm Dergisi**, Ocak – Şubat 2011, s.146.

¹²⁶ Zehra Uysal, **Sermaye Şirketlerinin İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü**, (19.10.2013), <http://www.dunya.com> (Erişim Tarihi: 16.04.2015), s.2.

konusu cezai hükümlerin değiştirilmesinden önce aynı maddede, sorumlu kişilerin aykırılıklarından dolayı hapis cezası düzenlenmiştir. Bu tür bir aykırılığın hapis cezası ile cezalandırılması oldukça eleştirilmiştir. Yaptırıma dair bu hüküm değiştirilerek hapis cezası kaldırılmış sadece adli para cezası yönünde düzenlenmiştir.¹²⁷

3.2.2. TTK' da Elektronik Ortamda Genel Kurul

Anonim şirketlerde elektronik genel kurul toplantısı *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1527. maddesi* ile düzenlenmiştir. Bu madde gereğince elektronik ortamda genel kurul yapılması artık yasal olarak mümkündür. Ayrıca yine bu konuyla ilgili olarak “*Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik* ” (EGKY) 28.08.2012 tarih 28395 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile elektronik işlemler ve bilgi toplumu hizmetleri çerçevesinde anonim şirketlerin genel kurullarının fiziki ortamda yapılmasının yanında elektronik ortamda yapılabilmesi olanağı da sunulmuştur.¹²⁸ Belirtildiği üzere; arzu eden şirketler, gerekli koşulları sağlayarak genel kurul toplantılarını elektronik ortamda da yapabileme imkânına sahip olmuştur. Pay senetleri borsaya kote şirketlerin ise genel kurul toplantılarını elektronik ortamda yapmaları zorunludur.¹²⁹

TTK madde 1527 ile genel kurul toplantılarının fiziki olarak yapılması ortadan kalkmamış, fiziken yapılan toplantıya elektronik yöntemle katılmak için yasal zemin düzenlenmiştir. Bu amaçla; *Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK)* tarafından hazırlanan “*Elektronik Genel Kurul Sistemi (EGKS)*” 1 Ekim 2012 tarihinde borsa kote şirketlerin tüm ortaklarına hizmet vermeye başlamıştır.¹³⁰ Borsaya kote

¹²⁷ Altaş, Yeni ...,a.g.e., s.149.

¹²⁸ Leyla Keser Berber ve Ümit İhsan Yayla, “Elektronik Genel Kurullar Türkiye Uygulaması”, **Regesta Ticaret Hukuku Dergisi**, C.2, S.3 (2012), s.14

¹²⁹ Soner Altaş, “Genel Kurul Toplantılarını Online Yapacak Anonim Şirketlerin Uyması Gereken Esaslar”, **Mali Çözüm Dergisi**, Temmuz – Ağustos 2013, s.119.

¹³⁰ Keser Berber, Yayla, a.g.e., s.25.

şirketler, EGKS platformu ile hazırlık işlemlerinden başlayarak her türlü işlemi elektronik yöntemle gerçekleştirebilirler.¹³¹

Elektronik Genel Kurul Sistemi'nin uygulanacak olduğu anonim şirketlerin esas sözleşmelerinde, *EGKY 5. Maddesi*'nde belirtilen şu hükmün yer alması gerekir:¹³²

“Genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılım:

Şirketin genel kurul toplantılarına katılma hakkı bulunan hak sahipleri bu toplantılara, Türk Ticaret Kanununun 1527 nci maddesi uyarınca elektronik ortamda da katılabilir. Şirket, Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca hak sahiplerinin genel kurul toplantılarına elektronik ortamda katılmalarına, görüş açıklamalarına, öneride bulunmalarına ve oy kullanmalarına imkân tanıyacak elektronik genel kurul sistemini kurabileceği gibi bu amaç için oluşturulmuş sistemlerden de hizmet satın alabilir. Yapılacak tüm genel kurul toplantılarında esas sözleşmenin bu hükmü uyarınca, kurulmuş olan sistem üzerinden hak sahiplerinin ve temsilcilerinin, anılan Yönetmelik hükümlerinde belirtilen haklarını kullanabilmesi sağlanır.”

Elektronik ortamda genel kurul toplantılarına katılım ve oy kullanılmasına imkân sağlayacak olan anonim şirketler, yukarıdaki sözleşme hükmünü değiştirmeden bu metni esas sözleşmelerine eklemekle yükümlüdür. Esas sözleşme hükmünü ekleyen şirketler, yapılacak olan her genel kurul toplantısında elektronik ortamda katılıma ve oy kullanımına imkân sağlamak zorundadır.¹³³

3.2.2.1. Elektronik Ortamda Genel Kurul Öncesi Yapılması Gerekenler

Anonim Şirketlerde *Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik madde 6* gereğince;

¹³¹ Keser Berber, Yayla, **a.g.e.**, s.26

¹³² Altaş, Genel ..., **a.g.e.**, s.121.

¹³³ **a.g.e.**, s.122.

“Türk Ticaret Kanunu’nun 1527. maddesi uyarınca EGKS’yi uygulayacak şirketlerin;

- *Genel kurul toplantılarına ilişkin Kanun ve esas sözleşme gereği yapılması zorunlu olan çağrılar,*

- *genel kurul öncesi hak sahiplerinin incelemesine sunulması zorunlu olan belgeleri*

- *ve toplantı gündemine ilişkin olan belgeleri;*

güvenli elektronik imzalı olarak Kanunda öngörülen süreler içinde Elektronik Genel Kurul Sisteminde hak sahiplerinin erişimine hazır bulundurmaları zorunludur.”¹³⁴

Hak sahiplerinin genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılma isteklerini *EGKS* vasıtasıyla bildirmeleri gerekir. Temsilcinin genel kurula katılması halinde kimlik belgesinin *EGKS*’ne kaydedilmesi şarttır. Ayrıca temsilcinin toplantıya fiziken katılacağı durumlarda da yetkilendirme *EGKS* vasıtasıyla yapılabilir.¹³⁵

3.2.2.2. Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurul Toplantısına Katılım Ve Bu Konudaki Kurallar

Hak sahipleri veya temsilcileri, genel kurul toplantılarına elektronik ortamda katılmaları durumunda bunu, ilgili genel kurul tarihinden iki gün öncesine kadar *EGKS* üzerinden bildirmekle yükümlüdür. Borsaya kote şirketlerde bu süre bir gün olarak düzenlenmiştir.¹³⁶

Elektronik ortamda genel kurul toplantısına katılım için sisteme giriş, genel kurul başlama saatinden bir saat önce başlayıp, başlama saatine beş dakika kalaya kadar devam edecektir.¹³⁷

---

¹³⁴ Altaş, Genel ..., **a.g.e.**, s.122.

¹³⁵ Keser Berber, Yayla, **a.g.e.**, s.35.

¹³⁶ Altaş, Genel ..., **a.g.e.**, s.124.

¹³⁷ Keser Berber ve Yayla, **a.g.e.**, s.36.

Elektronik ortamda nasıl görüş açıklanacağı ve nasıl oy verileceği hususunda da bazı düzenlemeler mevcuttur. hak sahibi veya temsilcisi, görüşülmekte olan gündeme ilişkin görüşünü EGKS üzerinden yazılı olarak iletme imkanına sahiptir.¹³⁸ Her bir görüş metni en fazla 600 karakter içermekle birlikte her bir gündem maddesi için en fazla iki adet görüş iletilebilir. Gündem maddelerine ilişkin oylamalar her iki ortamda katılan hak sahipleri için aynı anda başlar, oylar sadece beş dakika içinde gönderilmelidir.¹³⁹

3.2.2.3. Elektronik Ortamda Genel Kurul Anında Yapılması Zorunlu Olan İşlemler

Anonim Şirketlerde *Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik* ile bu konu detaylı olarak düzenlenmiştir. *Yönetmeliğin 8. maddesi* ile belirtildiği gibi;

“Genel kurula elektronik ortamda katılım, hak sahiplerinin veya temsilcilerinin güvenli elektronik imzaları ile EGKS’ye girmeleriyle gerçekleşir.”

Genel kurul toplantısı fiziken başlatılan saatte elektronik ortamda da başlatılmak zorundadır. Genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılan hak sahibi veya temsilcisi görüşlerini de elektronik olarak iletir, oylarını EGKS üzerinden kullanırlar.¹⁴⁰ Gündem maddesine ilişkin oylar değiştirilemez. Oylama sonucu toplantı başkanına yine EGKS üzerinden iletilir.¹⁴¹

3.2.3.3. Elektronik Genel Kurul Sisteminde Alınan Şirket Genel Kurul Kararlarının Tescil Ve İlanı

Anonim Şirketlerde *Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik’in 12. Maddesi’nde* belirtildiği üzere;

---

¹³⁸ Altaş, Genel ..., **a.g.e.**, s.124.

¹³⁹ **a.g.e.**

¹⁴⁰ **a.g.e.**

¹⁴¹ Keser Berber, Yayla, **a.g.e.**, s.36.

“Hazır bulunanlar listesi ve toplantı tutanağı toplantı bitiminde Bakanlık temsilcisine elektronik belge taşımaya ve saklamaya elverişli bir ortam içerisinde de teslim edilir.”

İlgili yönetmelik madde 14/2’de belirtildiği gibi;

“ EGKS üzerinden oluşturulan belgeler; toplantı başkanlığını oluşturan üyeler, şirket yöneticileri ve Bakanlık temsilcisi tarafından güvenli elektronik imza ile de imzalanabilir.”

Aynı yönetmeliğin “geçici hüküm” başlığı altında düzenlenen maddesine göre ise;

“Bakanlıkça, genel kurula ilişkin belgelerin EGKS tarafından MERSİS’e elektronik ortamda aktarılması uygulamasının başlatılmasına kadar genel kurul belgeleri toplantı bitiminde, toplantı başkanı tarafından, Bakanlık temsilcisinin kurumsal elektronik posta adresine veya Kayıtlı Elektronik Posta hesabına gönderilir veya elektronik belge taşımaya ve saklamaya elverişli bir ortam içinde Bakanlık temsilcisine teslim edilir.”

3.2.3. Defter ve Belgelerin Elektronik Ortamda Tutulması ve Saklanması

Yenilenen *Türk Ticaret Kanunu* ile birlikte tacirler tarafından tutulması gereken defterlerin tutulması ve saklanmasının elektronik ortamda yapılması ile ilgili bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu defter tutma yükümlülüğü adı altında düzenlenen madde 64/2’de belirtildiği üzere;

“Tacir, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla yükümlüdür.”

Türk Ticaret Kanunu madde 65’te ise defterlerin tutulması ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır;

“(1) Defterler ve gerekli diğer kayıtlar Türkçe tutulur. Kısaltmalar, rakamlar, harfler ve semboller kullanıldığı takdirde bunların anlamları açıkça belirtilmelidir.

(2) Defterlere yazımlar ve diğer gerekli kayıtlar, eksiksiz, doğru, zamanında ve düzenli olarak yapılır.

(3) Bir yazım veya kayıt, önceki içeriği belirlenemeyecek şekilde çizilemez ve değiştirilemez. Kayıt sırasında mı yoksa daha sonra mı yapıldığı anlaşılmayan değiştirmeler yasaktır.

(4) Defterler ve gerekli diğer kayıtlar, olgu ve işlemleri saptayan belgelerin dosyalanması şeklinde veya veri taşıyıcıları aracılığıyla tutulabilir; şu şartla ki, muhasebenin bu tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmalıdır. Defterlerin ve gerekli diğer kayıtların elektronik ortamda tutulması durumunda, bilgilerin saklanma süresince bunlara ulaşılmasının ve bu süre içinde bunların her zaman kolaylıkla okunmasının temin edilmiş olması şarttır. Elektronik ortamda tutulma hâlinde birinci ilâ üçüncü fıkra hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.”

3.2.4. Elektronik Ortamlar, Alanlar, Adlar Ve İşaretler Gibi Değerlerin Sermaye Olarak Konulabilmesi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile düzenlenen bir diğer yenilik; elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerlerin sermaye olarak konulabilmesidir. Türk Ticaret Kanunu’nun sermaye koyma borcu başlığı altında düzenlenen 127. Maddesi ile sermaye olarak konulabilecek değerler arasında; haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler de sayılmıştır.¹⁴² Söz konusu madde ile sermaye olarak konulabilen elektronik değerlerin maddi olarak da önem taşıdığı yasal bir hale gelmiştir.

---

¹⁴² Ercan, a.g.e., s.218.

3.2.5. Ticaret Sicil kayıtlarının Elektronik Ortamda Tutulması ve İşlemlerin Elektronik Ortamda Yapılabilmesi

Ticaret sicil kayıtları ve bununla ilgili işlemlerin elektronik ortamda yapılabilmesi için 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu* ile bir takım düzenlemeler yapılmıştır.¹⁴³

Türk Ticaret Kanunu'nun 24. maddesine göre;

“Ticaret sicili, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulur. Bir yerde oda mevcut değilse veya yeterli teşkilatı yoksa, ticaret sicili, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenecek bir odadaki ticaret sicili müdürlüğü tarafından tutulur.”

Kanunun 26. maddesi ile de bu konuda usul ve esasları, sicil müdürlerinin kararlarına karşı başvurulabilecek itiraz yollarını ayrıca müdürlüklerdeki personele ilişkin düzenlemelerin yapılabilmesi amacı ile Bakanlıkça çıkarılabilecek bir yönetmeliğin yasal zemini hazırlanmıştır.

İlgili kanun maddesinin düzenlenmesi sonucunda da 27.01.2013 tarih ve 28541 sayılı *Resmî Gazete* ile yayımlanan “*Ticaret Sicili Yönetmeliği*” yürürlüğe girmiştir.

3.2.5.1. Sicil İşlemlerinin Gerçekleştirilmesi ve Kayıtların Elektronik Ortamda Tutulması

Ticaret sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması *Ticaret Sicil Yönetmeliği* ile detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. *Yönetmeliğin 13. maddesine göre;*

---

¹⁴³ Ercan, a.g.e., s.218.

“(1) Sicil işlemleri, MERSİS üzerinden gerçekleştirilir ve buna ilişkin sicil kayıtları bu sistemde tutulur.

(2) Tescil edilen ticari işletmeler ile ticaret şirketleri ve bunların şubelerine, tescilleri ile birlikte MERSİS numarası verilir. MERSİS numarası, münhasıran bunlara özgülenmiş numaralar olup değiştirilemez. Şubelerin veya diğer yerel birimlerin MERSİS numarası, merkezin MERSİS numarasına sıra numarası eklenerek üretilen numaralardan oluşur.”

MERSİS ile; ticaret sicil işlemlerinin elektronik ortamda yürütülmesi, ticaret sicil kayıtları ile tescil ve ilan edilmesi gereken içeriklerin depolanması, elektronik ortamda sunulması gerçekleştirilir.¹⁴⁴ MERSİS, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde oluşturulmuş bir sistemdir.

Elektronik ortamda yapılan kayıtların; kayıt tarihlerine göre yapılması, güncel kayıtların aktif, değişen veya silinen kayıtların pasif, istenildiği zaman erişilebilecek şekilde tutulması gerekmektedir.¹⁴⁵

Sicil müdürlükleri tarafından kayıt anında yapılan maddi hatalar, sicil müdürü veya müdür yardımcısı tarafından düzeltilip, maddi hata sebebiyle düzeltme yapıldığı belirtilir, düzeltme ilanının sicil gazetesinde yayımlanması gerekir.¹⁴⁶

3.2.5.2. Sicillerin Veri Güvenliği

Elektronik ortamda kaydedilen verilerin güvenliğinin sağlanması, sicil kayıtlarının elektronik ortamda saklanabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu husus, *Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 14. maddesi* ile veri güvenliği başlığı altında düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre;

---

¹⁴⁴ H. Ercüment Erdem, **Ticaret Sicil Yönetmeliği**, (Çevrimiçi) <http://www.erdem-erdem.com>, (Erişim Tarihi: 20.04.2015), s.2.

¹⁴⁵ Erdem, **a.g.e.**, s.2.

¹⁴⁶ Soner Altaş, “Ticaret Sicili Müdürlüğü Personelin Hukuki ve Cezai Sorumluluklarını Doğuran Haller”, **Pratik Ticaret ve Hukuk Dergisi**, Y.1, S.1 (Ağustos 2014), s.39.

“Sicilde tutulan defterler için kullanılacak elektronik sistemlerin aşağıdaki şartları sağlaması zorunludur;

a) Kaydedilen veriler, hukuki güvenlik, kalıcılık ve kalite açısından uzun süreli elektronik arşivlemeye ilişkin standartlara uygun olarak muhafaza edilir.

b) Verilerin formatı, uluslararası karşılıklı işlerlik ve kabul gören standartlar çerçevesinde yaygın olarak kullanılan formatlar dikkate alınarak belirlenir, belirli elektronik sistemler ya da yazılımlar üreten bir firmaya bağımlı olamaz.

c) Verilerin güvenliği, kabul edilmiş normlara ve güncel teknik standartlara uygun biçimde sağlanır.

d) Veri saklama formatına ve programına ilişkin bir dokümantasyon oluşturulur.”

Aynı maddenin devamında ise elektronik sistemlerin işlerliği ve güvenliği için alınacak önlemler düzenlenmiştir. Buna göre;

“Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile TOBB, elektronik sistemlerin işlerliği ve güvenliği için aşağıdaki önlemleri alır:

a) Sistemler arasında veri alışverişini sağlamak,

b) Verileri yedekleme amacıyla periyodik olarak merkezi olmayan veri taşıyıcılarına kopyalamak,

c) Verilerin ve elektronik sistemlerin güncellemelerini ve teknik bakımını yapmak,

d) Verilere erişim yetkilisine ve ilgili elektronik sistemlerin kullanımına ilişkin olarak standartlara uygun bir şekilde düzenleme yapmak.

e) Verilerin ve elektronik sistemlerin kötüye kullanılmasını engelleyici teknik önlemleri almak,

f) Elektronik sistemlerdeki teknik arızaların giderilmesine ilişkin önlemleri almak,

g) Sistemlerin bilgi güvenliği ve siber güvenlik açısından uygunluğunu test etmek üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından düzenlenen Ulusal Siber Güvenlik Tatbikatına katılmak.”

3.2.6. Belgeler, Beyanlar ve Senetlerin Elektronik Ortamda İşlem Görmesi

Beyanlar, belgeler ve senetlerin elektronik ortamda düzenlenebileceği *TTK m. 1525*’te öngörülmüştür. Madde hükmüne göre;

“Tarafların açıkça anlaşmaları halinde;

- *ihbarlar,*
- *ihhtarlar,*
- *itirazlar ve benzeri beyanlar,*
- *fatura,*
- *teyit mektubu,*
- *iştirak taahhütnamesi,*
- *toplantı çağruları ve bu hüküm uyarınca yapılan elektronik*

gönderme ve elektronik saklama sözleşmesi, elektronik ortamda düzenlenebilecek, yollanabilecek, itiraza uğrayabilecek ve kabul edilmişse hüküm ifade eder” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme kapsamında getirilen istisna ile birlikte, tacirler arasında diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe ve sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbar veya ihhtarlar noter aracılığı ile taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza ile yapılma zorunluluğu getirilmiştir.

3.2.6.1. Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi

Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi (KEP), standart elektronik postanın eksikliklerini ortadan kaldırarak, yasal olarak geçerli ve teknik olarak güvenli bir e-

posta olarak karşımıza çıkar.¹⁴⁷ KEP sistemi ile bir elektronik postanın sahibi ve kime gönderilmiş olduğu anlaşılır. Ayrıca KEP sistemi ile gönderilen iletinin içeriği, bu içeriğin başkası tarafından değiştirilip değiştirilmediği ve gönderim zamanı da tam olarak tespit edilebilmektedir.¹⁴⁸ Bu sebeplerle Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi'nden iletiler hukuki olarak geçerlilik tanınarak, mahkemede delil olarak kabul edilir.¹⁴⁹

KEP sistemi ile resmi, özel ve ticari her türlü belge veya yazı kurum, kuruluş ve şahıslar arasında elektronik olarak gönderilip alınması mümkün olup, yasal olarak geçerli bir şekilde elektronik yazışma ve bildirim (beyanname, bildiri, başvuru, tebligat, ihtar, ihbar vb.) yapılmaktadır. Ayrıca KEP sistemi ile şirketler ile gerçek kişiler arasında ve kurum içi her türlü yazışma, belge paylaşımı, sözleşme, tebligat, ihtar/ihbar, e-fatura, telefon görüşme dökümleri, banka talimatları, hesap özetleri, kredi kartı hesap özeti gönderimleri, siparişler, ihale teklifleri, elektronik ticaret işlemleri gibi hizmetler de sağlanır.¹⁵⁰

KEP sistemi ile gelen iletinin mücbir sebep dışında bir iş gününde gelen iletinin en geç ertesi iş günü sahibine ulaşıp okunduğu kabul edilmektedir. Bu sistemle tarafların iletiyi almadıklarını iddia etmeleri imkânsıza yakındır. Bunun sebebi de; KEP sistemince tutulan olay kayıtlarının, hizmetin verilmesi sırasında meydana gelen tüm işlemleri kayıt altına almasıdır. KEP hesabı ile gerçekleştirilen işlemlere ilişkin hukuki sonuçlar hesap sahibi üzerinde doğar.¹⁵¹

KEP sisteminin işletilmesi, yasalara uygun uluslararası KEP; bilgi güvenliği, ortak kriterler, iş devamlılığı ve olay yönetimi standartlarına uygun bir şekilde alt yapısı kurulmuş ve *Bilgi ve Teknoloji Kurumu (BTK)* tarafından yetkilendirilmiş

---

¹⁴⁷ Varol, Baştürk, **a.g.m.**, s.272.

¹⁴⁸ Dizayn Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik ve Bağımsız Denetim Limited Şirketi, "Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi Nedir", (Çevrimiçi) <http://www.dizaynsmm.com>, (Erişim Tarihi: 21.04.2015), s.1.

¹⁴⁹ Varol, Baştürk, **a.g.m.**, s.272.

¹⁵⁰ **a.g.m.**

¹⁵¹ **a.g.m.**

Kayıtlı Elektronik Posta Hizmet Sağlayıcıları (KEPHS) tarafından gerçekleştirilir. Ülkemizde *KEPHS*'lar, *BTK* tarafından denetlenir.¹⁵²

KEP hesabı sahibinin başvuru için gereken belge ve bilgileri doğru ve eksiksiz bir şekilde *KEPHS*'ne vermesi, bilgileri hakkında sonradan oluşacak herhangi bir değişikliği derhal bildirmesi gerekir.¹⁵³ Ayrıca KEP hesabı sahibi, hizmet sağlayıcıyla imzalamış olduğu sözleşme veya taahhütnamede belirtilmiş olan hükümlere uymak, kendisine kimlik doğrulama sebebiyle verilmiş olan bilgileri korumak, bu bilgileri başkasıyla paylaşmamakla yükümlüdür.¹⁵⁴

3.2.6.1.1. Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Sisteminin Yararları

Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi'nin yararları;

- i. İşlemi yapan kişi ile elektronik belgenin kaynağının belirlenmesi,
- ii. Elektronik belgede sonradan değişiklik yapılması önlenerek belgenin korunması,
- iii. Gönderilen veya alınan elektronik belge üzerinde yapılan işlemin tarihinin ve saatinin belirtilmesi,
- iv. İşlemi yapan gerçek kişi veya tüzel kişi ve temsilcisi belgeyi kendisine ait elektronik imza ile imzalamak suretiyle, işlemi yapanın işlemi inkâr etmesinin önlenmesi,
- v. Elektronik ortamda güvenli haberleşmenin sağlanması,
- vi. Elektronik bilgi ve belgelerin güvenli bir ortamda saklanması, şeklinde belirtilmiştir.¹⁵⁵

---

¹⁵² Yavuz Akbulak, "Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Detaylar", **Mali Çözüm Dergisi**, S.114 (Kasım – Aralık 2011), s.183.

¹⁵³ Akbulak, **a.g.e.**, s.184.

¹⁵⁴ **a.g.e.**

¹⁵⁵ **a.g.e.**

3.2.6.1.2. Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Sistemi İle Sağlanan Hizmetler

Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi ile sağlanan hizmetler,

- i. Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek veya tüzel kişiler aralarında elektronik ortamda yazışabilirler,
- ii. Kamu kurum ve kuruluşları ile vatandaşlar elektronik ortamda yazışabilirler,
- iii. Kamu kurum ve kuruluşları kendi aralarında elektronik ortamda yazışabilirler,
- iv. Gerçek veya tüzel kişiler elektronik ortamdaki her türlü bilgi ve belgelerini güvenli bir şekilde paylaşabilir,
- v. Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek veya tüzel kişiler aralarında;
  - a) e-beyanname,
  - b) e-bildirge,
  - c) e-fatura,
  - d) e-sözleşme,
  - e) e-tebligat,

gibi uygulamaları hukuki sonuçlar doğuran bilgi ve belgeleri gönderip, alabilecekler, şeklinde sayılabilir.¹⁵⁶

Yeni TTK'da iletişim teknolojilerindeki bu gelişmelere paralel olarak birçok imkân sağlanmıştır. Bunlardan elektronik işlemler, internet sitesi zorunluluğu, belgeler ve senetlerin elektronik ortamda düzenlenmesi, güvenli elektronik imza, elektronik ortamda yönetim kurulu ve genel kurul, ticaret sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması ile defter ve belgelerin elektronik ortamda kayıt altına alınması ile bu şekilde; şeffaflık, erişim kolaylığı, ticaretin kolaylaştırılması, rekabet, verimlilik, hız, kalite artışı gibi çok önemli avantajlar elde edilmiş amaçlanmıştır.

---

¹⁵⁶ Akbulak, a.g.e., s.185.

3.2. Güvenli Elektronik İmza

İletişim teknolojisindeki gelişmeler sonucunda kâğıt ortamları yerini internet ortamlarına bırakmış ve elektronik ticaretin her geçen gün daha çok yaygınlaşması “elektronik imza” kavramını ortaya çıkarmıştır.

İnternet; şirketlere küçük bir maliyetle dünyanın her yerine ulaşabilmelerini sağlamış, bu sayede şirketler ürünlerini dünyanın dört bir ucuna pazarlama imkânına kavuşmuş böylece internetteki bütün kullanıcılar potansiyel müşteri haline gelmiştir. Teknolojideki bu hızlı gelişim, internet üzerinden yapılan işlemlerde güvenlik problemini de beraberinde getirmiştir.¹⁵⁷

Hız ve sınır tanımayan bir olgu olan bilgi ve iletişim teknolojileri, bütün dünyadaki insanları ilk önce “internet” olarak adlandırılan küresel ağ ile tanıştırmıştır. Daha sonrada bu ağ üzerinden kendisinden kilometrelerce uzakta bulunan kişilerle haberleşmek veya sözleşme yapmak isteyenlerin bu işlemlerini bağlayıcı kılmak için kimliklerini ispata yarayacak “elektronik imza” kavramı ile tanıştırmıştır.¹⁵⁸

İletişim teknolojisindeki gelişmeler birçok avantajların yanında dezavantajları da ortaya çıkarmıştır. İnternet üzerinden yapılan işlemler esnasında ortaya çıkabilecek bir hile, arkasında herhangi bir delil veya iz bırakmadığı için ispatlanması da bu açıdan son derece zordur. Bu alandaki güvenlik boşluğunun aşılması amacıyla elektronik imza ve şifreleme teknikleri geliştirilmiştir.¹⁵⁹

Elektronik imza alt yapısı, elektronik belgenin şifrelenerek, değiştirilmesini önlemekte ve mesajın şifrelendiği anahtar kelimeyi öğrenmelerine gerek kalmadan, birden çok kişi ile elektronik yoldan haberleşmenin gerçekleştirilmesini mümkün kılmaktadır.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Emine Öz, **Elektronik İmza –Hukuki Boyutu-**, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,2006, s.17.

¹⁵⁸ Öz, **a.g.e.**, s.17.

¹⁵⁹ Leyla Keser Berber, **Şekil ve Dijital İmza, Elektronikteki Gelişmeler ve Hukuk**, Noterlik Hukuku Sempozyumu:VII, NOTEV, Ankara 2001, s.76.

¹⁶⁰ Keser Berber, Şekil..., **a.g.e.**, s.77.

Elektronik imza ile özellikle elektronik ticaret için zorunluluk olan güvenli bir ortamın sağlanması amaçlanmaktadır. Böylece bazı yazarlar “Neden elektronik imza?” sorusuna verilecek cevabı şu şekilde açıklamışlardır:¹⁶¹ Yazara göre, “internet artık hayatımızın olmazsa olmaz bir parçasıdır. İşimizi yapabilmemiz için her geçen gün daha çok “online (çevrimiçi)” olmamız gerekmektedir”. Yine aynı yazarca “her gün eskisinden daha fazla belgeyi sayısal olarak üretiliyor, işliyor ve saklıyoruz” şeklinde cevap verilmiştir.¹⁶² Bu şekilde teknolojik gelişmeler sonucunda bir anlamda yenilenmiş sayılan iş dünyasında belgelerin elektronik ortamda imzalanmasının işlemleri hızlandıracağı belli olunca, elektronik imza da hayatımızda yerini almıştır.

Bu konuda *Elektronik İmza Kanunu m.4'*te;

“Güvenli elektronik imza;

- a) *Münhasıran imza sahibine bağlı olan,*
- b) *Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan, güvenli elektronik imza oluşturma amacı ile oluşturulan,*
- c) *Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin tespitini sağlayan,*
- d) *İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan, elektronik imzadır”* şeklinde ifade edilmiştir.

Elektronik imza, ıslak imzanın elektronik ortamdaki karşılığı sayılabilir. Bir elektronik belge, elektronik imza ile imzalandığı zaman; imzada adı geçen şahıs tarafından oluşturulup imzalandığı ve imzalandıktan sonra tek bir harfinin dahi değiştirilmediği konusunda emin olunur. Hatta bazı hususlarda elektronik imzanın, ıslak imzadan daha güvenli olduğu söylenebilir. Örneğin; ıslak imzada, imza taklidi mümkünken, elektronik imzada bu mümkün değildir. Ayrıca ıslak imza ile

---

¹⁶¹ Öz, a.g.e., s.18.

¹⁶² Zafer Babür, “Mühürden Elektronik İmzaya”, (Çevrimiçi) <http://www.e-imza.gen.tr>, (Erişim Tarihi: 26.04.2015), s.1.

imzalanen belge üzerinde tahrifat yaparak belgeyi değiştirmek m¼mk¼nken, elektronik imzada bu imk¼nsızdır.¹⁶³

Elektronik imza, elle atılan ıslak imzadan farklıdır. Elektronik imzanın 1024 bit kriptolu algoritmadan oluşturulan bir sayısal veri olması sebebiyle bu imzanın kırılması uygulayıcılar ve servis sağlayıcılar tarafından mümkün görülmemektedir. Bunun sebebi de; elektronik imza ile gönderilen bir yazının alıcısına ulaştığında, gönderenin sertifikasıyla yolda hiçbir değişikliğe uğramadığına dair bir uyarı mesajı ile birlikte ekrana yansımakta ve herhangi bir değişiklik olması halinde kullanıcı yani mesajı alan tarafından otomatik olarak uyarılmasıdır.¹⁶⁴ Elektronik imzalar, uygulamalı matematiğin mesajları anlaşılmaz formlara çeviren bölüm¼ yardımcıyla kripto yoluyla oluşturulurlar.¹⁶⁵

3.2.1. Güvenli Elektronik İmza Çeşitleri

Güvenli elektronik imza çeşitleri çeşitli şekillerde sınıflandırsa da günümüzde yaygın olarak kullanılanlar; biyometrik imza ve dijital (sayısal) imzadır.¹⁶⁶

Biyometrik imza; insanların ses, göz retinası, parmak izi gibi kişisel özelliklerinin sayısallaştırılması ile elde edilen verilerin, imzalanması istenen metne eklenmesi şeklindeki elektronik imza uygulamasıdır.

Dijital imza; imzalanacak olan elektronik metnin şifrelenmesi şeklindeki elektronik imza uygulamasıdır. Elektronik imza daha fazla çeşitlendirilse de şu an güvenilirliği sebebiyle en yaygın olarak kullanılan dijital imza uygulamasıdır.

Bir k¼ęıttaki metnin altına atılan ıslak imza, metnin içeriğinin ve içeriği kapsayan hususların o kişi tarafından kabul edildiğini ifade eder. Elektronik işlemlerde de bağlayıcılığı sağlamak için ıslak imza gibi hük¼m ifade edecek bir araca ihtiyaç duyulmasının sonucunda dijital imza kavramı geliştirilmiştir. Dijital

¹⁶³ Mesut Orta, **Elektronik İmza ve Uygulaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s.37.

¹⁶⁴ Öz, **a.g.e.**, s.23.

¹⁶⁵ Mesut Orta, **Elektronik İmza ve Uygulaması**, **a.g.e.**, s.38.

¹⁶⁶ Öz, **a.g.e.**, s.24.

imza; ıslak imzada olduğu gibi, elektronik ortamda gönderilen bilginin veya iletinin kime ait olduğunu göstermek için kullanılır. Ayrıca söz konusu bilginin veya iletinin o kuruma veya kişiye ait olduğunu doğrulayarak, verinin başkası tarafından yollanmadığını garanti eder.¹⁶⁷

Dijital imza, kişinin el yazısı ile attığı ıslak imzanın sahip olduğu özellikleri elektronik ortamda gerçekleştirmeye çalışan matematik formüllerine veya şifreleme programlarına verilen isimdir. Bugün dijital imza, internette işlem güvenliğini sağlamak için en çok tercih edilen elektronik imza çeşididir.¹⁶⁸

Birleşmiş Milletlerin hazırlamış olduğu taslakta dijital imza ile ilgili olarak iki farklı tanım mevcuttur¹⁶⁹:

Bunlardan birincisi dijital imzayı; *“mesaj özetleme fonksiyonu ve asimetric şifreleme sistemi yardımıyla bir veri mesajının dönüştürülmesinden teşekkül eden bir tür elektronik imza olarak”* tanımlamaktadır. Bu şekilde dönüşüme uğramamış ilk mesaja ve imzacının açık anahtarına sahip bir kişi, dönüşümün imzacının açık anahtarına denk gelen açık anahtarıyla gerçekleştirip gerçekleştirmediğini ve dönüşümden sonra ilk mesajın değişip değişmediğini kusursuz olarak tespit edebilmektedir.

Diğeri ise; *“dijital imzayı veri mesajına eklenen sayısal bir değer”* olarak tanımlamaktadır. İmzacının gizli şifreleme anahtarına bağlı matematiksel yöntemle, bu değer yalnızca imzacı tarafından üretilebilmektedir. Bu matematiksel yöntem bir veri mesajına uygulandığında mesajı dönüştürmekte ve mesajı alan taraf imzacının açık anahtarını bildiğinden, dönüşümün imzacının açık anahtarına karşılık gelen gizli anahtarıyla gerçekleştirip gerçekleştirmediğini ve dönüşümden sonra orijinal mesajın değişip değişmediğini kusursuz olarak tespit imkânına sahip olmaktadır.

---

¹⁶⁷ Öz, a.g.e., s.26.

¹⁶⁸ a.g.e.

¹⁶⁹ Ayşe Özyılmaz ve Saliha Evsenal, “Elektronik İmza”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Y.2, S.14, (Ağustos-Eylül 2000), s.2.

Dijital imzanın amacı; elle atılmış olan ıslak imza işleminin elektronik ortamda elektronik bir şekilde yapılmasıdır. Dijital imza, güvenli kimlik doğrulama ve bilginin tutarlılığını sağlamaktadır. Bir bilginin, mesajın, hareket veya dosyanın hangi gerçek kişi tarafından gönderildiği dijital imza ile doğrulanmaktadır.¹⁷⁰

Kanundaki tanımına göre elektronik imzayı, “*güvenli elektronik imza ve basit elektronik imza*” olarak tanımlamak mümkündür.¹⁷¹ Sayısal bir şifre ile kodlanmaksızın bilgisayar ekranına kalemle atılan imza, biyometrik imza, dijital imza ve el ürünü imzanın taranması, elektronik ortama gönderilmesi ve elektronik ortamda saklanarak kullanılması basit elektronik imza olarak tanımlanabilir.¹⁷² Güvenli elektronik imza ise, basit elektronik imza tanımında bahsedilen verinin bütünlüğünün korunması ile birlikte imzalayanın kimliğinin de tespitinin mümkün olduğu imza olarak ifade edilmiştir.¹⁷³

3.2.2. Güvenli Elektronik İmzanın Özellikleri

Elektronik imza, imzayı kimin attığını tespit ederek kimlik doğrulama, içeriğin değişmediğini garanti ederek bütünlük kontrolü, sonradan imzalanmadığını ileri sürmeyi engelleyerek inkâr edememe fonksiyonları ile erişim kontrolü ve verimlilik de sağlamaktadır.

Elektronik imzanın fonksiyonları şu şekilde sınıflandırılabilir:

Gizlilik / Erişim Kontrolü: Elektronik imza ile gönderilen bilgilere ve kaynaklara sadece izin verilmiş olan kişiler tarafından ulaşılabilmesi garanti edilmektedir.¹⁷⁴ Dosya izin verilmemiş kişiler tarafından ele geçirilse bile herhangi bir anlam ifade etmez. İzin verilmiş kişi, okuduğu mesajı başkasına gönderdiğinde

---

¹⁷⁰ Özyılmaz, Evsenal, **a.g.e.**, s.4.

¹⁷¹ Mete Özgür Falcıoğlu, **Türk Hukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu**, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2004, s.95.

¹⁷² İnci Biçkin, “Elektronik İmza ve Elektronik İmza İle İlgili Yasal Düzenlemeler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 2006/63 (Mart – Nisan 2006), s.111.

¹⁷³ Biçkin, Elektronik İmza ..., **a.g.e.**, s.111.

¹⁷⁴ Orta, Elektronik İmza ve Uygulaması, **a.g.e.**, s.60.

kendi imzası ile şifreleyebilir. Verinin gizliliği, alıcının anonim anahtarının mesajı şifrelemede kullanması ile gerçekleşir.¹⁷⁵

Bütünlük: Elektronik imza ile verinin bütünlüğü korunmakta, gönderilen mesajın içeriğinin değişmediği, mesajın alıcının gizli anahtarına sahip olmayan biri tarafından açılmayacağı ve göndericinin de bu mesajı değiştiremeyeceği garanti edilmektedir.¹⁷⁶ Dijital olarak imzalanan dokümanın küçük bir özü tutulur, imzalama işlemi sonrasında dokümanda yapılacak herhangi bir değişiklik bu sayısal özü geçersiz kılar.¹⁷⁷

Reddedilemezlik: Bilgiyi oluşturan veya gönderen, dijital imzadan sonra bilgiyi kendisinin oluşturduğunu ya da gönderdiğini inkâr edemez.¹⁷⁸ Bu şekilde; gönderilen mesajın, gönderilen tarafından reddedilememesi ve bu yolla işlemi gerçekleştiren açısından hukuki sorumluluk oluşturulması sağlanmaktadır. Reddedilemezlik, elektronik ticaret için hayati bir öneme sahip olup, internet üzerinden iletişime güvenilmesini sağlayarak elektronik ticaretin gelişimini olumlu yönde etkilemiştir.¹⁷⁹

Kimlik Belirleme / Doğrulama: Dijital imza ile belgeyi imzalayan kişinin kimliği doğrulanmakta, karşı tarafın kişinin kim olduğunun bilinmesi kesin bir şekilde sağlanmaktadır. Teknik olarak, taraflar sertifika otoritesi üzerinden birbirlerinin kimliklerini doğrulamaktadır. Bu özelliğin temeli; elektronik imzanın sahibinin imzası üzerinde kontrolü kaybetmedikçe taklidini yapmanın mümkün olmamasıdır. Gizli anahtarın başkasının eline geçmesi, imzanın devredilmesi ile aynı anlama gelmektedir.¹⁸⁰

---

¹⁷⁵ Öz, **a.g.e.**, s.28.

¹⁷⁶ Mesut Orta, “Elektronik İmza ve Kavramlar”, **Uygulamalı Elektronik İmza Semineri**, Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Ankara, 7 Nisan 2007, s.29.

¹⁷⁷ **a.g.e.**

¹⁷⁸ Orta, Elektronik İmza ve Kavramlar, **a.g.e.**, s.29.

¹⁷⁹ Öz, **a.g.e.**, s.28.

¹⁸⁰ **a.g.e.**, s.29.

Elektronik imzanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir¹⁸¹:

1. Elektronik imza, internet üzerinden gönderilen bilgilerin, gönderen kuruma veya kişiye ait olduğunu, başka bir kimse tarafından gönderilmediğini garanti eder.
2. Elektronik imza, veri akışı sırasında bilginin bir başka kimsenin eline geçmesini veya değiştirilmesini engelleyip, söz konusu bilginin sadece alıcıya gittiğini ve sadece alıcı tarafından okunacağını garanti eder.
3. Elektronik imza ile bilgiyi göndereni ve alanı saklamak mümkün değildir. Bu sebeple; imzalanmış bir dokümanı yollayan veya gönderen kişi onu yolladığını veya aldığını inkâr edemez.
4. Gönderilen bilgi tarih açısından damgalandığı için bu tarih değiştirilemez ayrıca bilginin arşivlenebilmesini kolaylaştırır.
5. İnternet üzerinden gönderilen bilgide herhangi bir hukuki prosedür ve fiziki olarak bir evrak gönderme işlemi olmadığı için karşı tarafa anında ulaşır, maliyet en az seviyededir.

Elektronik imza bilginin doğruluğunu korur, bilgi üzerinde tarafların rızası olmadan değişiklik yapılmasını engeller. Dijital imza, teknik açıdan imzalanmış belgenin özünü içerdiğinden içerikte yapılacak olan herhangi bir değişiklik belgenin özünü geçersiz kılar.¹⁸² Dijital imza uygulamasında en çok kullanılan yöntem olarak “asimetrik şifreleme” yönteminde, birbirleriyle haberleşmek isteyen her bir tarafın biri gizli diğeri açık olmak üzere bir çift anahtarı mevcut olmasıdır.¹⁸³ Hazırlanan metni elektronik olarak imzalayabilmek için mesajı gönderecek kişinin gizli şifresini kullanması gerekir. Gönderilecek mesaj önce

---

¹⁸¹ Öz, **a.g.e.**, 30.

¹⁸² Savaş Bozbel, “İnternet Üzerinden Yapılan Hukuki İşlemler”, **Yargıtay Dergisi**, C.27, S.1-2 (Ocak-Nisan 2001), s.290.

¹⁸³ Bozbel, **a.g.e.**, s.290.

özgün bir şekilde kısaltılarak mesajın yeni bir versiyonu elde edilmekte ve buna “hash (öz)”¹⁸⁴ yöntemi denilmektedir. Sonra gizli anahtar kullanılarak mesajın yeni hash değeri kodlanarak mesajın iletilirken değiştirilmesi halinde bunun hashı ilk mesajdan farklı olur. Buradan da anlaşılacağı üzere, dijital imza mesajı gizli şifreye özgü olup dijital imza mesaja eklenir ve mesajla birlikte alıcıya gider¹⁸⁵.

3.2.3. Elektronik İmzanın Avantajları

İmza, günlük yaşamda yazılı iletişimde bulunan tarafların kimliklerini doğrulamak amacıyla kullanılan bir teknolojik uygulamadır. Elle atılan ıslak imza da teknolojik uygulama olmasına rağmen, yıllardır kullanılan bir uygulama olması sebebiyle günlük yaşamsal fonksiyonlarımızla birleşmiştir. Elektronik imza da aynı ıslak imza gibi bir takım unsurların bir araya gelmesi ile ortaya çıkmıştır.¹⁸⁶

Bunlar:¹⁸⁷

- Elektronik imza oluşturma amaçlı kullanılan sadece imza sahibi tarafından bilinen ve sadece sahibi tarafından aktif hale getirilebilen “imza oluşturma verisi”,
- İçeriğine herkes tarafından ulaşılabilen imza oluşturma verisi ile imzalanan bilginin, o veri ile imzalandığını doğrulama imkânı tanıyan “imza doğrulama verileri”,
- İmza doğrulama verisini içinde bulunduran aynı zamanda elektronik kimlik kartı olarak da kullanılabilen bir elektronik kayıttan oluşur.

Elektronik imza ile hukuki prosedürlere gerek kalmamış, dosya gönderim süreci tamamen ortadan kalkmıştır. Bu sayede elektronik imza özellikle iş

---

¹⁸⁴ Bozbel, a.g.e., s.291.

¹⁸⁵ a.g.e.

¹⁸⁶ Öz, a.g.e., s.33.

¹⁸⁷ a.g.e.

süreçlerini kâğıt belge ile yürüten kurum ve kuruluşlara israf önleme ve verimlilik açısından büyük bir fayda sağlamıştır.

Elektronik imza ile işlemler internet üzerinden gerçekleştirildiği için zaman ve mekân bağımsızlığı sağlamıştır. Ayrıca elektronik imzanın, ıslak imzadan daha güvenli olduğu da kabul edilmiştir. Elektronik imzanın en büyük avantajı ise; yerleştirildiği metinde sonradan değişiklik yapıldığında fark edilmesinin mümkün olmasıdır.

Elektronik imzanın avantajları şunlardır¹⁸⁸;

- 1) Elektronik imza, internet üzerinden haberleşmeyi bağlayıcı kılmanın en önemli şartıdır.
- 2) Elektronik imzanın oluşturulması ve kullanılması kolaydır.
- 3) Hazırlanan metin elektronik imzanın içine yerleştirildiğinden, metin üzerinde sonradan yapılacak değişiklikleri fark etmek mümkündür.
- 4) Metni gönderen kişinin kimliğini elektronik imza ile ispat etmek mümkündür. Elektronik imzayı taklit etmek neredeyse imkânsız olduğu için, gizli anahtara imza üzerinden ulaşılması mümkün değildir. Bu nedenle bilgi ağı üzerinden elektronik imzanın elde edilmesi zordur.
- 5) Fikri haklar ve telif hakları da elektronik imza ile imzalanabilir.

Elektronik imza, e-ticaret ve e-devletin alt yapısı olarak, internetin gelişimiyle elektronik ortama aktarılan kurumsal ve ticari alandaki birçok uygulamayı etkin, tasarruflu ve güvenilir hale getirmektedir.¹⁸⁹

3.2.4. Elektronik İmza Kanunu

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu 23.01.2004 tarih ve 25355 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, bu tarihten itibaren altı ay sonra 23.07.2004 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

¹⁸⁸ Şaban Kayıhan ve Habib Yıldız, **Elektronik Ticaretin Hukuki ve Vergi Boyutu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.b., 2004, s.156.

¹⁸⁹ Kayıhan ve Yıldız, **a.g.e.**, s.156.

Elektronik ticaretin gelişip, e-imzanın da daha fazla kullanıcı tarafından yaygın olarak kullanılması ancak açık ağ sistemine güven duyulmasının sağlanması ile olur. Bu güvenin sağlanabilmesi için karşılıklı gönderilen bilgilerin gizliliği ve bütünlüğü korunarak tarafların kimlik bilgilerinin doğruluğunun güvence altına alınması hakkında hukuki düzenlemelerle mümkün olabilir.¹⁹⁰

Elektronik İmza Kanunu ile elektronik imza detaylıca incelenmiş olup; oluşumu, kullanımı, elektronik imzalı belgelerin geçerliliği, ispat niteliği gibi konular hakkında düzenlemeler yapılmıştır.

Elektronik İmza Kanunu'nun 5. Maddesine göre;

“ Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur. Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.”

Söz konusu maddede belirtilmiş olan; kanunların özel bir şekli veya üçüncü kişinin şahitliğine ihtiyaç duyduğu noter tarafından düzenleme yolu ile yapılacak işlemler elektronik imza kullanılarak yapılamamaktadır.¹⁹¹ Elektronik İmza Kanunu ile böyle bir kısıtlamaya gidilmesinin sebepleri olarak; hukuki işlem güvenliğini sağlayabilmek, kanuni şekil şartlarının tam olarak yerine getirilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi, hukuki işlemin taraflarının detaylıca düşünmesine imkân sağlanması gösterilebilir.¹⁹² Ancak Elektronik İmza Kanunu'nda şekle bağlı kanuni işlemlerden resmi şekilde düzenlenenleri ayrı tutarak, adi yazılı şekle tabi (alacağın temliki benzeri) ve nitelikli şekle tabi sözleşmelerde (el yazısı ile vasiyetname gibi) elektronik imza kullanılıp kullanılmayacağı hakkında herhangi bir düzenleme öngörmemektedir.¹⁹³

---

¹⁹⁰ Alptürk, **a.g.e.**, s.219.

¹⁹¹ İnci Bıçkın, “Elektronik İmzanın Hukuk Sistemimizdeki Yeri”, **Ankara Barosu Bilişim ve Hukuk Dergisi**, S. 2007/1 (Ocak – Şubat – Mart 2007), s.46.

¹⁹² Mesut Orta, Elektronik İmza ve Uygulaması, **a.g.e.**, s.139.

¹⁹³ Bıçkın, Elektronik İmzanın ..., **a.g.e.**, s.49.

Elektronik İmza Kanunu'nda özellikle üzerinde durulması gereken bir diğer madde ise 23 ve 22. maddelerdir.

Elektronik İmza Kanunu 22. maddesine göre;

“Güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir.”

Elektronik İmza Kanunu 23. maddesine göre;

“Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir. Bu veriler aksi ispat edilinceye kadar kesin delil sayılırlar.”

Güvenli elektronik imzanın elle atılan imza ile ispat gücünün aynı olması güvenli elektronik imza ile imzalanan belgelerin kesin delil sayılmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte sadece güvenli elektronik imzaya sahip olan belgelerin kesin delil niteliği taşıyacağı düzenlenmiştir. Elektronik imzalı belgeler senet değil senet hükmünde sayılmıştır; elektronik bir verinin şekil olarak senet halinde değil belge halinde de düzenlenmesi mümkündür.¹⁹⁴

Mahkemeye delil olarak sunulan belgenin güvenli elektronik imza ile imzalanmış olup olmadığı mahkemece; karşı tarafının itirazı, imzanın inkârı ya da gerekli durumlarda resen araştırılır. Böyle bir durumda; delil olarak gösterilen elektronik belgenin mahkemeye sunulması, elektronik veri taşıyıcısı olan araçlarla veya mahkemeye gönderilecek e-posta ile olur.¹⁹⁵

3.2.5. Elektronik İmza Süreçleri ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ

“Elektronik İmza İle İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ”, Telekomünikasyon Kurumu tarafından “Elektronik İmza Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in 34. maddesine dayanılarak hazırlanmış, 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁹⁴ Biçkin, *Elektronik İmzanın ...*, a.g.e., s.51.

¹⁹⁵ Alper Bulur, “E-İspat”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y.66, S.2 (Bahar 2008), s.99.

Tebliğ ile elektronik imzaya ilişkin süreçler ve elektronik imza için gereken teknik kriterler detaylıca açıklanmıştır. Bu tebliğde; elektronik sertifika uygulama esasları ve ilkeleri, nitelikli elektronik sertifikanın başvurusundan iptal edilmesine kadar olan ve elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı hakkındaki tüm hususlar düzenlenmiştir.¹⁹⁶

3.2.6. Elektronik İmza Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

*“Elektronik İmza Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”*in amacı elektronik imzanın hukuki ve teknik yönleri ile uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. İlgili *yönetmelik*, 15.01.2004 tarih ve 5070 sayılı *Elektronik İmza Kanunu*’na dayanılarak hazırlanmış, 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı *Resmi Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelikle kapsanan hususlar; bildirim ve sertifika süreçleri, güvenli elektronik imza oluşturma ve doğrulama verileri ile araçları, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı, kurum, nitelikli elektronik sertifika sahibi ve üçüncü kişinin yükümlülükleri, denetimi, faaliyetin sona durumları, zaman damgası, yabancı elektronik sertifika, güvenliğe ve mali hususlara ilişkin usul ve esaslardır.¹⁹⁷

Yönetmeliğin dördüncü bölümünde; elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının yükümlülükleri düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 14. maddesine göre;

“Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı; nitelikli sertifika verilecek kişiyi nitelikli elektronik sertifika vermeden önce asgari olarak;

a) Kanunda öngörülen sınırlamalar saklı kalmak üzere, güvenli elektronik imzanın elle atılan imza ile eşdeğer olduğuna,

---

¹⁹⁶ Alptürk, a.g.e., s.228.

¹⁹⁷ a.g.e.,s. 230.

- b) İmza oluşturma verisini ve aracını başkasına kullandırmamasına,
c) Nitelikli elektronik sertifikanın kullanımı ile ilgili usul ve sınırlamaların kapsamına,
d) Nitelikli elektronik sertifikanın iptal durumuna,
e) Nitelikli elektronik sertifika sahibi ile arasında çıkacak uyuşmazlıklarda başvurulabilecek alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına,
f) Sözleşmenin hüküm ve şartlarında meydana gelecek değişikliklere ilişkin yazılı olarak bilgilendirir.”

Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcıları'nın, elektronik sertifika başvurusunda talep edilen bilgileri, belge ve elektronik verileri, elektronik sertifika ile ilgili tüm işlemlerin kayıtlarını en az yirmi yıl süre ile saklaması gerekmektedir¹⁹⁸.

Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcı, yönetmeliğe göre;

- i. “Sertifika uygulama esaslarının sertifika sahibini veya üçüncü kişileri ilgilendiren bölümlerini ve sertifika ilkelerini internet sayfasında yayımlamakla,
- ii. Nitelikli elektronik sertifika, zaman damgası ve elektronik imza ile ilgili hizmetlere ait ücretleri bunları uygulamaya koyduktan sonra on beş gün içinde kuruma bildirmekle,
- iii. Sertifika mali sorumluluk sigortası yaptırmakla,
- iv. Nitelikli elektronik sertifika sahibine imza oluşturma aracı vermesi durumunda, bu aracın güvenli imza oluşturma aracı olmasını sağlamakla yükümlüdür.¹⁹⁹”

İlgili yönetmeliğin ekinde bildirimde sunulacak bilgi ve belgelere ilişkin olarak belirlemeler yapılmıştır. Söz konusu belirlemelere göre, Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcı olmak isteyen kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek veya özel

---

¹⁹⁸ Alptürk, a.g.e., s.231.

¹⁹⁹ a.g.e., s.232.

hukuk tüzel kişileri, yapacakları bildirimde Telekomünikasyon Kurumu'na sunmak zorunda olduğu belgeler şunlardır:

- i. *“İletişim bilgileri,*
- ii. *Şirket ile ilgili belgeler: Ticari şirket ise şirketin kuruluşuna ilişkin Ticaret Sicil Gazetesi, vergi levhası, imza sirküleri, ticaret sicil belgesi, şirketi temsile yetkili kişi ya da kişilerin adli sicil kayıtları ve iletişim bilgileri,*
- iii. *Personel: İstihdam edilen kişilerin Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı personeli olduğunu gösteren sosyal güvenlik kurumlarından alınan belgeler, istihdam ettiği ve ettirdiği tüm personelin adli sicil kayıtları ile teknik personelin özgeçmişi ve uzmanlığını ispatlayan belgeleri ve organizasyon şeması,*
- iv. *Sertifika İlkeleri ve Sertifika Uygulama Esasları,*
- v. *Kendi sertifikasının bir örneği,*
- vi. *Sertifika Mali Sorumluluk Sigortası,*
- vii. *Sözleşme Örneği: Nitelikli elektronik sertifika sahipleri ile yapacağı sözleşmenin bir örneği,*
- viii. *Hizmet Sözleşmesi: Hizmet alması durumunda hizmet aldığı taraf ile imzaladığı sözleşmenin bir örneği,*
- ix. *Tebliğ ile istenilen bilgi ve belgeler”²⁰⁰ olarak belirtilmiştir.*

Yeni TTK’ da iletişim teknolojilerindeki bu gelişmelere paralel olarak birçok imkân sağlanmıştır. Bunlardan elektronik işlemler, internet sitesi zorunluluğu, belgeler ve senetlerin elektronik ortamda düzenlenmesi, güvenli elektronik imza, elektronik ortamda yönetim kurulu ve genel kurul, ticaret sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması ile defter ve belgelerin elektronik ortamda kayıt altına alınması ile bu şekilde; şeffaflık, erişim kolaylığı, ticaretin kolaylaştırılması, rekabet, verimlilik, hız, kalite artışı gibi çok önemli avantajlar elde edilmesi amaçlanmıştır.

---

²⁰⁰ Alptürk, a.g.e., s.232.

SONUÇ

Her gün yeni buluşların ortaya çıktığı teknoloji dünyası, artık takip edilemez bir haldedir. Bugün elektronik ticarete en çabuk olan ödeme yöntemi, yarın sadece zaman kaybindan ibaret olabilir. Bir taraftan iletişim teknolojisindeki gelişmeler ticaret hayatını kolaylaştırmakla beraber, her yeni gün bunu istismar eden ve güvenliğini tehlikeye düşüren yeni dolandırıcılık yöntemlerinin de ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bugün herhangi bir şirket, milyon dolarlara mal olabilecek bir ticareti, elektronik ortamda dakikalar içerisinde yapabilmektedir. Ancak; güvenlik açıklıkları, yasada bulunan açıklıklar, denetim, vergi sorunları olduğu ve bu sorunlara devlet tarafından çözüm bulunulmadığı sürece internet üzerinden büyük çaplı ticaretler sayıca az olmaya devam edecektir.

Dünyada ve ülkemizde internet yoluyla e-ticaretin uygulamalarına ve yeni gelişmelere hızlı adapte olmakla beraber diğer yandan, e-ticaretin gelişmesine ve güvenliğine olumsuz müdahaleleri an ve an takip edilmesi ve önleyici tedbirlerin alınmasını da gerektirmektedir.

Ülkemizde kısaca KOBİ olarak adlandırılan küçük işletmelerin düşük maliyetlerle uluslararası pazarda yer almasını sağlayan elektronik ticaret, zaman zaman yeterli olmayan güvenlik önlemleri ve işletmelerin bu konudaki bilgisizliği, kurumsal olan büyük işletmelere nazaran küçük işletmelerin daha çok mağdur olmalarına sebep olmaktadır. Güvenli elektronik imza ve benzeri şifreleme sistemleri yeterli gelmemekte, bazı sistemlerde ise hala aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Örneğin; bankalar tarafından SMS aracılığıyla şifre gönderim sistemi hala her seferinde çalışmayıp müşteriye mağdur durumuna düşürebilmektedir.

Küçük işletmelerin Anadolu'nun gelenekselleşmiş yaşam tarzını benimsemeleri, yeniliklere açık olmamaları sebebiyle elektronik ticaret hakkındaki bilgisizlikleri internet üzerinden yapılan elektronik ticarettten uzak durmalarına

sebeptir. Devlet tarafından bu işletmeler bilgilendirilerek, yapılacak yardımlarla elektronik ticaret, küçük işletmeler için cazip hale getirilmelidir.

İnternet üzerinden yapılan şirketler arası ticaretin nasıl işlediğini, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve buna bağlı yönetmeliklerle yapılmış düzenlemeleri incelemek önemlidir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, elektronik ortamda yapılan işlemlere ilişkin düzenlemeler ile birlikte şirketlere internet sitesi kurma yükümlülüğü ve benzeri zorunluluklar getirilmiş, bazı işlemlerin elektronik ortamda yapılması alternatifi sunulmuştur. Alternatifler zorunluluk haline getirilip, şirketlerin çok daha fazla işlemi internet üzerinden yapabilmesi sağlanarak, daha kolay, daha hızlı ve hukuki işlemlerin en aza indirildiği elektronik ticaret, şirketler için kaçınılmaz bir yöntem olabilir.

2011 yılında yenilenen Türk Ticaret Kanunu, Elektronik İmza Kanunu ve ilgili yönetmeliklerle bir takım düzenlemeler yapılmakla birlikte hala ülkemizde kapsamlı olarak elektronik ticareti düzenleyen bir kanun bulunmamakta, ortaya çıkan sorunlar karşısında yönetmelik, karar veya tebliğlerle düzenlemeler yapılmaktadır. Kaldı ki; sadece 2011 yılından günümüze bakıldığında bile birçok teknolojik yenilik ortaya çıkmışken, bu yeniliklerin hukuki bir düzenleme haline getirilmediği görülmüştür. Hukuki düzenlemelerin, hızla değişen teknolojiye adapte edilmemesi bilgi çağının gerisinde kalmamıza sebep olacaktır.

Teknoloji hiçbir zaman sabit kalmayıp her geçen gün keşfedilen yeni buluşlarla gelişmektedir. Bununla beraber, uygulanacak Kanun ve yönetmeliklerin de sabit kalması beklenemez. Onlar da teknolojik yeniliklerin ortaya çıkardığı yeni durumlara kendilerini geliştirip adapte etmek zorundadır. Bu nedenle bir yandan teknolojik yenilikler yakinen takip edilmeli ve teknolojik doğabilecek açıklıklara yönelik önlemler alınmalı, diğer yandan yeni kanuni düzenlemeler, yönetmelikler çıkarılmalı veya var olanlar üzerinde değişiklikler yapılması ile ancak güvenli elektronik iletişim ve e-ticaretin yaygınlaşabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADİN, Cemile Karan, “İşletmeden İşletmeye (B2B) E-Ticaret ve Kütahya İlinde Bilişim Sektörü İşletmelerinin İncelenmesi”, (Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Kütahya 2007
- AKBULAK, Yavuz, “Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Detaylar”, **Mali Çözüm Dergisi**, S.114 (Kasım – Aralık 2011)
- ALPTÜRK, Ercan, **Elektronik Ticaretin Hukuku Ve Vergilendirilmesi**, İstanbul: Gelir Kontrolörleri Derneği, Kazancı Kitap, 2005
- ALTAŞ, Soner, “Genel Kurul Toplantılarını Online Yapacak Anonim Şirketlerin Uyması Gereken Esaslar”, **Mali Çözüm Dergisi**, Temmuz – Ağustos 2013
- ALTAŞ, Soner, “Yeni Türk Ticaret Kanuna Göre İnternet Sitesi Açma ve Yönlendirilmiş Mesaj Bulundurma Zorunluluğu”, **Mali Çözüm Dergisi**, Ocak – Şubat 2011.
- ALTAŞ, Soner, “Ticaret Sicili Müdürlüğü Personelinin Hukuki ve Cezai Sorumluluklarını Doğuran Haller”, **Pratik Ticaret ve Hukuk Dergisi**, Y.1, S.1 (Ağustos 2014).
- BABÜR, Zafer, “Mühürden Elektronik İmzaya”, (Çevrimiçi) <http://www.e-imza.gen.tr>, (Erişim Tarihi: 26.04.2015)
- BERBER, Leyla Keser, “Şekil ve Dijital İmza, Elektronikteki Gelişmeler ve Hukuk”, **Noterlik Hukuku Sempozyumu:VII**, NOTEV, Ankara 2001.
- BERBER, Leyla ve YAYLA, Ümit İhsan, “Elektronik Genel Kurullar Türkiye Uygulaması”, **Regesta Ticaret Hukuku Dergisi**, C.2, S.3 (2012).

- BIÇKİN, İnci, “Elektronik İmza ve Elektronik İmza İle İlgili Yasal Düzenlemeler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.63 (Mart – Nisan 2006).
- BIÇKİN, İnci, “Elektronik İmzanın Hukuk Sistemimizdeki Yeri”, **Ankara Barosu Bilişim ve Hukuk Dergisi**, S. 2007/1 (Ocak – Şubat – Mart 2007).
- BOZBEL, Savaş, “İnternet Üzerinden Yapılan Hukuki İşlemler”, **Yargıtay Dergisi**, C.27, S.1-2 (Ocak-Nisan 2001).
- BULUR, Alper, “E-İspat”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y.66, S.2 (Bahar 2008).
- CANPOLAT, Önder, “**E-Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler**”, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, (Çevrimiçi) http://01-e.ticaret_sanayi_ve_ticaret_bakanl_pdf_, (Erişim Tarihi: 24.07.2015).
- ÇAKIRER, Mehmet Akif, **Elektronik Ticaret**, Ekin Yayınları, 2013.
- ÇAKIRER, Mehmet Akif, **Lider Öğretmen**, Crea Yayınları, İstanbul 2009.
- DENİZ, Ahmet, **Çağdaş Teknolojik Değişmeler**, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1970.
- Dizayn Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik ve Bağımsız Denetim Limited Şirketi, “Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi Nedir”, (Çevrimiçi) <http://www.dizaynsmm.com>, (Erişim Tarihi: 21.04.2015).
- DOLANBAY, Coşkun, **Yeni Ekonomide Başarının Anahtarı: E-Ticaret Strateji ve Yöntemleri**, Meteksan Sistem yayınları, Ankara: 2000.
- DÖNMEZER, Sulhi, **Sosyoloji**, Ankara, Savaş Yayınları, 1982.
- EKİN, Nusret, “Bilgi Ekonomisinde Elektronik Ticaret”, **İTO Yayınları**, S. 1998-61 (Kasım 1998).

- ERCAN, Tayfun, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- ERDEM, H. Ercüment, "Ticaret Sicili Yönetmeliği", (Çevrimiçi) <http://www.erdem-erdem.com> (Erişim Tarihi: 01.05.2015).
- Erdem & Erdem Avukatlık Bürosu, "Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sermaye Şirketlerinin İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü", (Çevrimiçi) <http://www.erdem-erdem.com> (Erişim Tarihi: 15.04.2015).
- ERDUT, Tijen, **Yeni Teknolojilerin İş İlişkileri Üzerinde Etkisi**, Ankara: TÜHİS Yayınları, 1998.
- FALCIOĞLU, Mete Özgür, **Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu**, Yetkin Yayınevi, Ankara 2004.
- GÜLEÇ, Kemal, "Verimliliğin Arttırılmasında Yeni Gelişen Teknolojinin Etkileri", **Verimlilik Dergisi**, MPM Yayınları (1991).
- GÜVEN, İlhan, "Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi", 2011, (Çevrimiçi) <http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr>, (Erişim Tarihi: 22.04.2015).
- İÇEL, Kayıhan ve ÜNVER, Yener, **Kitle Haberleşme Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2007.
- KARAKOÇ, Mehtap, "Türk Ticaret Kanunu İle Birlikte Bağımsız Denetimde Meydana Gelen Gelişmeler, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Temmuz 2013.
- KARGI, Nihal, **Bilgi Ekonomisi**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2006.
- KAYIHAN, Şaban ve YILDIZ, Habib, **Elektronik Ticaretin Hukuki ve Vergi Boyutu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.b., 2004.

- KESKİN, Fırat, “Avrupa Birliği Hukukunda Elektronik Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler”, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008.
- KIRCOVA, İbrahim ve ÖZTÜRK, Pınar, **İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar**, İstanbul: İTO Yayınları,2000.
- KIYAN, Zafer, “Küresel Ekonomi Bağlamında Firmadan firmaya E-Ticaret”, (Anakara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2009.
- KLEPPER, Michael ve GUNTHER Robert, **En Zengin 100 Amerikalı**, Aksoy Yayıncılık, İstanbul 1999.
- KOBİTEK, “B2B’nin Sağladığı Avantajlar”, (Çevrimiçi) http://www.kobitek.com/b2b_nin_sagladigi_avantajlar , (Erişim Tarihi: 20.04.2015).
- KOSGEB, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, (Çevrimiçi) <http://www.kosgeb.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 20.04.2015).
- KÖSEOĞLU, Cemal, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticari Defterler”, (Çevrimiçi) <http://www.etonet.org.tr>, (Erişim Tarihi: 04.05.2015).
- MELEMEN, Mehmet, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemler**, Türkmen Kitabevi, 2.b., İstanbul 2012.
- ORTA, Mesut, **Elektronik İmza ve Uygulaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- ORTA, Mesut, “Elektronik İmza ve Kavramlar”, **Uygulamalı Elektronik İmza Semineri**, Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Ankara, 7 Nisan 2007.
- ÖZ, Emine, “Elektronik İmza -Hukuki Boyutu-”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,2006

- ÖZDEMİR, Naciye, “E-Ticaret Çerçevesinde Mobil Ticaret’in İşletmelerin Rekabet Gücü Üzerine Etkileri: Türk Finans Sektörü Uygulamaları”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya 2006.
- ÖZYILMAZ, Ayşe ve EVSENAL, Saliha, “Elektronik İmza”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Y.2, S.14, (Ağustos-Eylül 2000).
- SAĞLAM, İpek, **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2007.
- SARISAKAL, M. Nusret ve AYDIN, M. Ali, “E-Ticaretin Yeni Yüzü ve Mobil Ticaret”, **Havacılık ve Uzun Teknolojileri Dergisi**, Temmuz 2013, cilt 1 sayı 2.
- SÖYLEMEZ, Fatih, “Türkiye’de İlk 1000 Büyük İşletme İçin İşletmeler Arası Elektronik Ticaretin (B2B) Durum Değerlendirilmesi ve Öneriler”, (Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Adana 2006.
- ŞEKER, Muzaffer, “Elektronik ödeme sistemleri” **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 10, S. 20, Güz 2011.
- ŞEKER, Muzaffer, “6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Göre İnternet Üzerinden Sözleşmelerin Kurulması” **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 11, S. 22, Güz 2012/2.
- ŞİMŞEK, Serdar, “Türkiye’de Elektronik Ticaret ve E-Ticaretin Kobiler Üzerindeki Etkisi”, (İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2012.
- TANŞU, Okan, **Bilişim Çağı, Yeni Tanımlamalar ve Hukuki Düzenlemeler, İnternet ve Hukuk**, der. M. Yeşim Atamer, İstanbul, Sena Ofset Y., 2004.
- TEKİN, Mahmut ve GÜLEŞ, K. Hasan, **Değişim Çağında Teknoloji Yönetimi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2003.

- UYGUR, Eren, “E-Ticaret ve Türkiye'deki Durumu”, (Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010.
- UYSAL, Zehra, “Sermaye Şirketlerinin İnternet Sitesi Kurma Yükümlülüğü”, (19.10.2013), <http://www.dunya.com> (Erişim Tarihi: 16.04.2015).
- VAROL, Asaf ve BAŞTÜRK, İhsan, “Hukuki ve Teknik Boyutuyla Elektronik Tebligat İle Kayıtlı Elektronik Posta Sistem”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y.73, S.2015/1 (Ocak 2015).
- YÜKSEL, Ali ve ÖZALP, Hilmi, “On Soruda Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul”, <http://www.aliyuksele-hilmiozalp.av.tr> (Erişim Tarihi: 15.03.2015)